

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра управління фінансово-економічною безпекою і проектами

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Дослідження стану фінансово-економічної безпеки банку
ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0738-уб-з
спеціальності 073 Менеджмент,
освітньої програми Управління фінансово-
економічною безпекою
спеціалізації Управління безпекою фінансових
установ

Л.О. Семенюк

Керівник к.т.н., доцент Іващенко О.В.

Рецензент к.е.н., доцент Лепьохін О.В

Запоріжжя – 2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра управління фінансово-економічною безпекою і проектами
Освітній рівень магістр
Спеціальність 073 Менеджмент,
Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою
Спеціалізація Управління безпекою фінансових установ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ О.В. Лепьохін
« ____ » _____ 2019 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Семенюк Ліні Олександрівні,

1. Тема роботи: «Дослідження стану фінансово-економічної безпеки банку ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»,
керівник роботи: Іващенко О.В., к.т.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 04 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 12 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності суб'єкта господарювання, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): вивчити теоретичні основи забезпечення та діагностики фінансово-економічної безпеки банку; проаналізувати та оцінити фінансово-економічні показники діяльності АТ КБ «ПриватБанк»; дослідити стан фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк» з використанням скоринг-методики.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) кваліфікаційна робота містить 5 рис., 24 табл., 7 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Іващенко О.В., доцент	21.08.2019 р.	21.08.2019 р.
2	Іващенко О.В., доцент	18.09.2019 р.	18.09.2019 р.
3	Іващенко О.В., доцент	09.10.2019 р.	09.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 26.06.2017 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	04.07.2019 р. – 15.08.2019 р.	виконано
2.	Написання вступу	16.08.2019 р. – 20.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання першого розділу	21.08.2019 р. – 17.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання другого розділу	18.09.2019 р. – 08.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання третього розділу	09.10.2019 р. – 06.11.2019 р.	виконано
6.	Написання висновків	07.11.2019 р. – 27.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	28.11.2019 р. – 08.12.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	12.12.2019 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

Л.О. Семенюк
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

О.В. Іващенко
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

С.В. Северина
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 116 с., 5 рис., 24 табл., 2 додатки, 62 джерела.

Об'єктом дослідження в роботі виступає фінансово-економічна безпека кредитно-фінансової установи.

Предметом дослідження є методичні підходи та принципи діагностики (аналізу) фінансово-економічної безпеки кредитно-фінансової установи.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень та запровадження практичних рекомендацій до оцінки стану фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк».

Відповідно до поставленої мети в роботі поставлені такі завдання:

- дослідити теоретичні основи фінансово-економічної безпеки банківської установи;
- визначити теоретичні засади діагностики (аналізу) та забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської установи;
- проаналізувати фінансово-економічні показники діяльності та оцінити фінансовий стан кредитно-фінансової установи АТ КБ «ПриватБанк»;
- оцінити стан фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк» та запропонувати відповідні заходи щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки банку.

Методи дослідження: – загальнонаукові та емпіричні методи наукових досліджень, зокрема: описовий, методи аналізу та синтезу; – кількісні: методи порівняння відносних і абсолютних величин, групування; методи економічного, статистичного й експертного аналізу; метод графічного зображення.

У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

– запропоновано використання інструментарію скоринг-методики для вимірювання рівня фінансово-економічної безпеки банку, основою якої є розрахунок кількості балів, який здійснюється за оцінками фінансових коефіцієнтів і показників;

набуло подальшого розвитку:

– тлумачення категорії «фінансово-економічна безпека банку» – це такий стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення свого стійкого розвитку та досягнення поставлених цілей;

– теоретичне обґрунтування методики оцінки стану фінансово-економічної безпеки банківської установи, яка будується на основі інтегральних оцінок, що отримані на основі використання багатовимірних статистичних методів.

Отримані результати дослідження щодо аналізу та оцінки стану фінансово-економічної безпеки банківської установи можуть бути впроваджені в практику роботи банківських установ, зокрема АТ КБ «Приватбанк». Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить банківській установі забезпечувати високий рівень фінансово-економічної безпеки.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БАНКУ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, НОРМАТИВИ ЛІКВІДНОСТІ, ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ, СКОРИНГ-МЕТОДИКА.

SUMMARY

Qualifying work: 116 pp., 5 fig., 24 tab., 2 annex, 62 references.

The object of study is the financial and economic security of the financial institution.

The subject of study – methodological approaches and principles of diagnosis (analysis) of financial and economic security of the financial institution.

The purpose of the qualification work is to summarize the theoretical principles and implement practical recommendations for assessing the state of financial and economic security of PrivatBank CB JSC.

According to the goals the following tasks are solved:

- investigated the theoretical foundations of financial and economic security of a banking institution;
- the theoretical foundations of diagnostics (analysis) and ensuring the financial and economic security of a banking institution are determined;
- analyzed the financial and economic performance indicators and evaluated the financial condition of the credit and financial institution of PrivatBank CB JSC;
- the state of financial and economic security of PrivatBank CB JSC was investigated and appropriate measures were proposed to increase the level of financial and economic security of the bank.

Methods of research: general scientific and empirical methods of scientific research, in particular: descriptive, methods of analysis and synthesis; quantitative: methods for comparing relative and absolute values, groupings; methods of economic, statistical and expert analysis; graphic image method.

The study yielded the following scientific results, which are characterized by scientific innovation:

- the use of scoring methodology tools to measure the level of financial

and economic security of the bank is proposed, the basis of which is the calculation of the number of points, which is carried out according to estimates of financial ratios and indicators;

got further development:

- the interpretation of the category «financial and economic security of a bank» is the state of a banking institution, characterized by a balance and resistance to external and internal threats, the ability to generate sufficient financial resources to ensure its sustainable development and achieve its goals;
- theoretical justification of the methodology for assessing the state of financial and economic security of a banking institution, which is built on the basis of integrated estimates obtained using multivariate statistical methods.

The results of the research on the analysis and assessment of the financial and economic security of a banking institution can be put into practice in the work of banking institutions, in particular CB Privatbank JSC. Putting into practice the recommendations proposed by the author will allow the banking institution to provide a high level of financial and economic security.

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE BANK,
FINANCIAL RESULTS, FINANCIAL CONDITION, LIQUIDITY RATIOS,
DIAGNOSTICS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE
BANK, SCORING METHODOLOGY.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ТА ПОЗНАЧЕНЬ

ЗУ	– закон України
НБУ	– Національний банк України
АТ	– акціонерне товариство
КБ	– комерційний банк
NSFR	– net stable funding ratio – коефіцієнт чистого стабільного фінансування
LCR	– liquidity coverage ratio – коефіцієнта покриття ліквідністю
АТМ	– automated teller machine (банкомат)
ТСО	– термінал самообслуговування

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ	14
1.1 Фінансово-економічна безпека банків як основа безпеки банківської системи.....	14
1.2 Забезпечення фінансово-економічної безпеки банку.....	27
1.3 Теоретичні засади діагностики та оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку	34
Висновки до розділу 1.....	41
2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	43
2.1 Характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк».....	43
2.2 Аналіз фінансових результатів діяльності банку.....	62
2.3 Аналіз фінансового стану банку.....	67
Висновки до розділу 2.....	80
3 ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ СТАНУ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	82
3.1 Експертні методи оцінки фінансово-економічної безпеки банку.....	82
3.2 Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки банку з використанням скоринг-методики.....	88
Висновки до розділу 3.....	102
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108
ДОДАТОК А.....	114

ВСТУП

Актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи пояснюється тим, що питання аналізу та забезпечення фінансово-економічної безпеки кредитно-фінансових установ турбують різні групи суб'єктів господарювання. Система кредитно-фінансових установ, зокрема банківська система, є основною складовою фінансової системи країни, тому питання фінансово-економічної безпеки кредитно-фінансових установ виходять на перший план. Особливо актуальним це питання є для банківської системи України.

Важливо зазначити, що фінансово-економічна безпека банку є актуальною не лише безпосередньо для банків, а також і для інших учасників ринкових відносин. Безумовно, в першу чергу цією проблемою опікуються власники банку, його акціонери, що несуть за нього матеріальну, моральну та соціальну відповідальність. Безпека банку турбує також і клієнтуру, що представлена постійними та новими юридичними особами, а також фізичними особами, які є вкладниками, позичальниками кредитів і користувачами будь-яких банківських послуг. Дана проблема актуальна і для партнерів по бізнесу, і особливо для банківського персоналу. Тому фінансово-економічну безпеку банків необхідно розуміти, передусім, як: безпеку банку як організації; безпеку банківського персоналу; безпеку банківських операцій.

Теоретичні та практичні аспекти у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки банків досліджували такі вчені, як С.І. Адаменко, О.І. Барановський, Т.М. Болгар, П.А. Герасимов, В.С. Домбровський, А.О. Єпіфанов, М.М. Єрмошенко, М.І. Зубок, О.О. Кириченко, С.В. Мелесик, Л.В. Ніколаєв, О.Л. Пластун, С.М. Побережний та інші.

Проте вченими досліджувалися переважно питання забезпечення безпеки суб'єктів господарювання, не здійснюючи при цьому інтегральну

оцінку рівня фінансово-економічної безпеки банківської структури. Однак важливим завданням економічної науки є формування принципів, методів та інструментарію забезпечення стабільної і ефективної діяльності економічних суб'єктів. При цьому головна увага повинна приділятися формуванню цілісної системи фінансово-економічної безпеки, оскільки в економічній системі все більшого значення набувають відносини щодо управління фінансовими ресурсами та оптимізації їх використання, а також фінансові важелі та методи, що забезпечують стабільну й ефективну діяльність господарюючих суб'єктів. Важливою складовою системи важелів та методів забезпечення фінансово-економічної безпеки кожного суб'єкта господарювання є діагностика (аналіз) показників його діяльності.

Дослідженню питання діагностики стану фінансово-економічної безпеки банків присвячені праці О.І. Барановського, Т.М. Болгар, М.М. Єрмошенко, О.Л. Пластуна, С.М. Побережного С.М. та інших.

Неможливо досягти відповідного рівня забезпечення фінансово-економічної безпеки, систематично не аналізуючи досягнуті показники діяльності. Тому актуальність дослідження питання діагностики (аналізу) фінансово-економічної безпеки кредитно-фінансової установи не викликає сумніву.

Об'єктом дослідження в роботі виступає фінансово-економічна безпека кредитно-фінансової установи.

Предметом дослідження є методичні підходи та принципи діагностики (аналізу) фінансово-економічної безпеки кредитно-фінансової установи.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень та запровадження практичних рекомендацій до оцінки стану фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк».

Відповідно до поставленої мети в роботі поставлені такі завдання:

- дослідити теоретичні основи фінансово-економічної безпеки банківської установи;

- визначити теоретичні засади діагностики (аналізу) та забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської установи;
- проаналізувати фінансово-економічні показники діяльності та оцінити фінансовий стан кредитно-фінансової установи АТ КБ «ПриватБанк»;
- оцінити стан фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк» та запропонувати відповідні заходи щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки банку.

Для досягнення поставленої мети в роботі були використані такі методи дослідження: – загальнонаукові та емпіричні методи наукових досліджень, зокрема: описовий, методи аналізу та синтезу; – кількісні: методи порівняння відносних і абсолютних величин, групування; методи економічного, статистичного й експертного аналізу; метод графічного зображення.

У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

- запропоновано використання інструментарію скоринг-методики для вимірювання рівня фінансово-економічної безпеки банку, основою якої є розрахунок кількості балів, який здійснюється за оцінками фінансових коефіцієнтів і показників;

набуло подальшого розвитку:

- тлумачення категорії «фінансово-економічна безпека банку» – це такий стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення свого стійкого розвитку та досягнення поставлених цілей;
- теоретичне обґрунтування методики оцінки стану фінансово-економічної безпеки банківської установи, яка будується на основі інтегральних оцінок, що отримані на основі використання багатовимірних статистичних методів.

Отримані результати дослідження спрямовані на визначення теоретичних і практичних засад оцінки стану фінансово-економічної безпеки банківської установи та можуть бути впроваджені в практику роботи банків.

Теоретичною та методичною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем діагностики (аналізу) та забезпечення фінансово-економічної безпеки кредитно-фінансової установи; законодавчі та нормативні акти України з питань функціонування банків тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження представлені в статті у колективній монографії «Інтеграція науки, освіти та бізнесу» (2019 р.) та в тезах у збірнику за результатами XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави» (м. Запоріжжя, 2019 р.) [53].

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 113 сторінках друкованого тексту.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

1.1 Фінансово-економічна безпека банків як основа безпеки банківської системи

Важливою умовою функціонування економіки країни є ефективно діюча фінансова система.

Фінансова система – це: 1) сукупність різних сфер фінансових відносин або сукупність фінансових інститутів, які забезпечують процес утворення і використання коштів відповідних централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою здійснення фінансової діяльності держави; 2) сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які шляхом здійснення своїх повноважень реалізують фінансову політику держави (інституціональне розуміння) [55, с. 500].

Фінансова система держави за змістом – це об'єктивне відображення форм і методів використання фінансів у державі та суспільстві, тоді як за формою – це сукупність функціональних елементів, що визначають її внутрішню структуру [37, с. 92].

Стан фінансової системи України характеризується складними проблемами, які потребують постійної уваги та важливих позитивних дій. Із прискоренням розвитку суспільства зменшуються інтервали між глобальними економічними кризами, зростають їх масштаби, крім того, вони із сфери виробництва зміщуються в сферу фінансів, зокрема, в банківський сектор.

Банківська система представляє собою сукупність різноманітних видів банків та банківських інститутів у їх взаємозв'язку, які діють у тій чи іншій країні в певний історичний період; складова кредитної системи. Виникає банківська система не внаслідок механічного поєднання окремих банків, а

базується на заздалегідь виробленій концепції, в межах якої відводиться певне місце кожному виду банків і кожному окремому банку [8, с. 48].

Безпека банківського сектора є невід’ємною та найважливішою складовою системи фінансової безпеки держави, яка, в свою чергу, містить такі складові: бюджетну, податкову, боргову, грошово-кредитну, фондового ринку, страхового сектора, інвестиційного сектора. Однак по суті, саме стан банківського сектора і визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, а отже, багато в чому і рівень фінансової безпеки держави.

Щодо банківської системи України, то в міру залучення економіки нашої країни до світової, із збільшенням ступеня її інтеграції в світову фінансову систему, залежність від нестабільності на світових фінансових ринках зростає. Зокрема, вплив останньої світової кризи позначився на стані банківської системи України – виникли проблеми з ліквідністю, зростає вартість ресурсів для банків, згортаються проекти через нестачу фінансових ресурсів і неможливість їх отримання на зовнішніх ринках. Фінансово-економічна криза в Україні 2008 р. істотно змінила пріоритети та довіру населення до банківських установ. Тому кількість банків на протязі останнього періоду скорочувалася. Динаміка кількості банків в Україні у 2013-2019 роках подано на рис. 1.1.

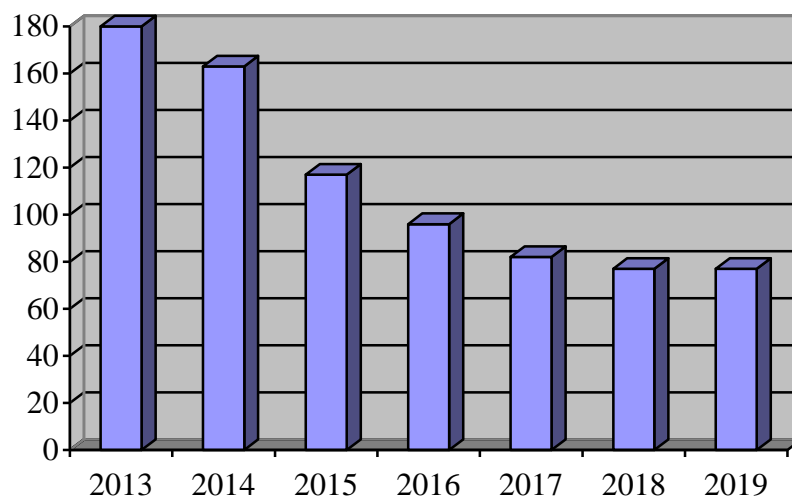

Рис. 1.1 – Динаміка кількості банків в Україні у 2013-2019 роках [32]

Динаміка кількості банків показує, що ресурсний потенціал банків знаходиться у прямій залежності від рівня довіри суспільства до банківських установ. При цьому, головними завданнями банківської системи є стабілізація грошово-кредитної системи, налагодження руху фінансових ресурсів на усіх рівнях, забезпечення конвертованості національної валюти, фінансування учасників фінансового ринку, здійснення кредитування, підтримка інвестиційних процесів у країні.

Водночас банки постійно зазнають впливу значної кількості внутрішніх і зовнішніх загроз. Тому питання забезпечення безпеки банківської системи не втрачає своєї актуальності. Адже банківська діяльність та її система зачіпає усі сторони життєдіяльності суспільства і має пряме чи опосередковане відношення до усіх учасників ринкових відносин.

Безпеку банківської системи визначають як такий її стан, при якому забезпечуються умови для її стабільного й ефективного функціонування, що сприяє соціально-економічному розвитку країни.

Так, О.М. Петрук, М.М. Александрова та Н.Г. Виговська безпеку банківської системи характеризують як «спроможність банківської системи стабільно і надійно забезпечувати фінансову самостійність держави, ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань» [7, с. 41].

У свою чергу, В.І. Соловйов трактує термін «банківська безпека держави» як такий стан діяльності банківської системи країни, за якого забезпечується: стабільне кредитування реального сектору економіки, висока доступність та ефективне використання кредитних ресурсів банківських установ, незалежність банківського капіталу від учасників-нерезидентів [56, с. 80].

До індикаторів безпеки банківської системи належать:

- відношення активів банків до ВВП;
- розмір чистих внутрішніх активів НБУ (обсяг грошової маси та

розмір емісій);

- обсяг чистих зовнішніх резервів НБУ;
- частка активів недіючих банків у загальній сумі активів комерційних банків;
- частка іноземного капіталу у сукупному капіталі банківської системи та ін.

Від стану банківської системи держави суттєво залежить стійкість національної валюти, її купівельна спроможність, що має першочергове значення для державного суверенітету. Безперервне й ефективне функціонування державних органів і установ, розвиток суверенної держави загалом також безпосередньо залежать від стану банківської системи країни, її стійкості та надійності. Без забезпечення необхідного рівня економічної безпеки банківської системи неможливо здійснити державні економічні, соціальні, політико-правові, екологічні й інші програми і проекти. Вирішення перелічених завдань можливе лише за умови здійснення ефективного й безпечного державного управління банківською системою [10, с. 21].

Особливу значущість для забезпечення безпеки банківської системи має економічна безпека.

Економічну безпеку банківської системи можна визначити як такий стан, при якому потенційно небезпечні для фінансового стану банків дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони нездатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банківської системи, збереженню й відтворенню її майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банками статутних цілей.

Підвищення економічної безпеки банківської системи необхідне насамперед тому, що банківська діяльність, по-перше, стосується майнових інтересів необмеженої кількості суб'єктів, а, по-друге, внаслідок своєї специфіки спроможна впливати на економічні процеси в країні загалом. Зазначені обставини є цілком аргументованою передумовою для встановлення щодо банків більш жорстких методів правового і економічного

регулювання, державного управління з метою забезпечення економічної безпеки порівняно з іншими суб'єктами підприємницької діяльності.

С.І. Адаменко відзначає, що «проблеми банківської сфери є одночасно і проблемами фінансової безпеки держави». Він також підкреслює, що «сама стабільність і надійність банківської системи, удосконалення банківського менеджменту і зміцнення його стратегічної складової можуть забезпечити фінансову безпеку держави» [6, с. 48].

Аналіз банківської діяльності за останні роки свідчить про те, що ставлення до банківської безпеки цілком змінилося. Згадуючи темпи кредитування та зростання депозитних портфелів 2005-2007 років та різкий поворот в протилежну сторону у 2008-2009 роках, припинення активних та застій пасивних операцій комерційних банків, масові звільнення працівників, закриття відділень та філій примусили керівництво банківських установ звернути більшу увагу на забезпечення безпеки власних банків [42].

Безпека окремого банку тісно пов'язана з безпекою банківської системи в цілому. Вони взаємно впливають одна на одну. З одного боку, проблеми, що виникли в одному банку, здатні привести до системної банківської кризи. Пояснюється це самою природою банківської діяльності. Банки працюють переважно на чужих грошах на відміну, наприклад, від промислових підприємств, і тому будь-яка недовіра з боку населення до окремого банку (особливо великого) може викликати масовий відтік депозитів з банківської системи. З іншого боку, структурні проблеми банківського сектора підривають довіру до будь-якого окремо взятого банку. Все це пояснює ту важливу роль, яку відіграє забезпечення економічної безпеки банків.

Банківська діяльність завжди пов'язана з ризиком, можливим просочуванням конфіденційної інформації, наявністю внутрішніх і зовнішніх загроз. Напружена криміногенна обстановка в країні, поява в Україні активно діючих структур економічної розвідки, міжнародної організованої злочинності, повсюдне застосування жорстких методів впливу

на банківські структури визначають актуальність проблеми на найближчу перспективу [50, с. 103].

На думку О.І. Хитріна, безпеку банку слід визначити як динамічний стан, при якому банк [60, с. 122]:

- 1) юридично і технічно здатний виконувати та реально виконує властиві йому функції;
- 2) забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз;
- 3) володіє потенціалом як для кількісного, так і для якісного зростання і має в своєму розпорядженні механізми для реалізації даного потенціалу.

У свою чергу, М.І. Зубок і Л.В. Ніколаєв виділяють такі види банківської безпеки:

- особиста безпека – забезпечення ритмічної роботи, вільного переміщення та відпочинку кожного працівника банку;
- колективна безпека – забезпечення планового й ефективного ритму роботи підрозділів банку.
- економічна безпека – забезпечення умов для ефективного проведення банком операцій і здійснення угод, зберігання та раціонального використання кредитних і фінансових ресурсів банку, надійного зберігання і транспортування готівки та цінностей.
- інформаційна безпека – формування інформаційних ресурсів банку організація гарантованого їх захисту [29, с. 4-5].

Як вважає М.М. Ілляш «безпека банку – це система заходів, які забезпечують захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх загроз. Рівень захищеності характеризується здатністю банку протистояти спробам як прямого несанкціонованого проникнення до приміщень банку зі злочинною метою, так і спробам завдати шкоди банку з боку конкурентів і кримінальних

структур шляхом утручання в банківську діяльність, набуття впливу на банк для здійснення фінансових афер і махінацій, відмивання «брудних грошей», незаконних переказів їх за кордон тощо» [30, с. 63].

Безпека банку, як і будь-якого іншого суб'єкта безпеки (особи, суб'єкта підприємницької діяльності, регіону, держави), оцінюється певним показником, рівнем, що відображає стабільний, безпечний стан цього суб'єкта, якому ніщо не загрожує.

Під «безпекою банку розуміють такий стан життєдіяльності банку, який забезпечує його стійкість та конкурентоздатність, попередження можливих ризиків та захист від існуючих внутрішніх і зовнішніх загроз, досягнення основних цілей діяльності» [52, с. 160].

Таким чином, безпека банку – це і стан захищеності від загроз, і стійкість банку, яка забезпечує досягнення основних цілей його діяльності, і такі умови функціонування банку, за яких будь-які загрози попереджені, відхилені та не можуть виникнути.

Серед проблем захисту банківської діяльності від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру все більш актуалізується необхідність забезпечення охорони фінансових ресурсів, убезпечення інформації, майна й персоналу комерційного банку, створення дієвих механізмів фінансового захисту банківської системи. Для комерційних банків особливо значущими є такі умови ефективної та безпечної діяльності, як забезпечення зворотності кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності, зниження банківських ризиків, гарантування депозитів [25, с. 242].

Особливої актуальності для банків набуває забезпечення економічної безпеки та її важливої складової – фінансової безпеки, яка відображає результат функціонування усіх інших складових та є відповідальною за нарощення фінансового потенціалу банку і ефективність його використання, а також за виявлення на ранніх стадіях загроз і розробку заходів щодо їх усунення.

Однак єдності серед науковців щодо сутності поняття «фінансова

безпеку банку» немає. Так, на думку О.І. Барановського, фінансова безпека банку – це [9, с. 12-13]:

– сукупність умов, при яких потенційно небезпечні для фінансового стану банківської установи дії або обставини ліквідовані або зведені до такого рівня, при якому вони не можуть завдати збитку встановленому порядку функціонування банку, збереженню і відтворенню його майна, інфраструктури, а також перешкоджати досягненню банком статутних цілей;

– стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує.

В.Я. Вовк також визначає фінансову безпеку банку як «такий стан банку (банківської системи в цілому), що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім та внутрішнім загрозам банківської діяльності для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах дестабілізуючого впливу оточуючого середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави), а основною метою безпеки банку є забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи в цілому на ринку банківських послуг та недопущення можливості отримання збитків або втрати частини прибутків внаслідок реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз» [20, с. 202].

Також О.І. Хитрін вказує на те, що «головною метою фінансової безпеки банку є усунення можливостей нанесення шкоди банку або упущення ним вигоди, забезпечення його стійкого та максимально ефективного функціонування в даний момент часу та накопичення достатнього потенціалу розвитку і зростання в майбутньому, якісна реалізація операцій і угод» [60, с. 123].

Сучасні особливості функціонування фінансових ринків зумовлюють зростання ролі фінансової безпеки для кожного комерційного банку. Це питання є складним з огляду на можливість виникнення несприятливих

ситуацій на декількох рівнях (макро-, мезо-, та мікрорівні) як окремо, так і комплексно. Забезпечення фінансової безпеки комерційних банків та їх установ є дуже важливим ще й тому, що підрив довіри до кредитних інститутів негативно впливає на фінансову безпеку всієї країни. Насамперед, слід зазначити, що фінансова безпека банків – проблема не тільки національна, а й міжнародна. Крім того, на макрорівні фінансова безпека комерційних банків в першу чергу потерпає від глобальних та міжнародних фінансових криз, головними причинами яких можуть бути: недостатній контроль над комерційними банками; слабе управління ними; надмірне втручання уряду в справи банку. Загалом, на макро- та мезорівнях фінансова безпека банківської системи залежить від таких факторів: – внутрішньої і зовнішньої політики, економічної стабільності; – ступеню залежності банківської системи від внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування; – ступеню концентрації активів банків у різних країнах або галузях промисловості; – структури власності банківських установ.

На мікрорівні фінансовій безпеці комерційних банків загрожує брак власних коштів, цілеспрямований підрив ділової репутації, неточна оцінка кредитних ризиків, відсутність бази даних про несумлінних позичальників, недосконалість кадрової політики, використання фальшивих векселів, зростання кримінальної активності тощо. Одними з найбільш поширених внутрішніх ризиків фінансової безпеки банків є: – неправомірна розтрата коштів службовцями банків; – незаконне привласнення доходу; – підробка витрат; – зловживання реальними активами банку або клієнта; – перевищення повноважень управлінським персоналом; – підробка документів або внесення в них недостовірних даних; – підробки в сфері бухгалтерського обліку [26, с. 11-12].

Якщо економічна безпека відповідає у першу чергу за збереження матеріальних цінностей і здійснення банківських операцій, то метою фінансової її складової є попередження та уникнення загроз для збереження та примноження фінансових ресурсів банку, забезпечення його стійкості,

зростання ефективності його діяльності та зміцнення позицій на ринку. Оскільки ж зазначені завдання є ключовими у діяльності банківської установи, то доречним буде говорити саме про фінансово-економічну безпеку банку. Однак проблемі забезпечення фінансово-економічної безпеки банківських установ присвячено достатньо невелика кількість досліджень. Дана наукова проблематика на сьогоднішній день залишається мало розробленою. Цим, зокрема, пояснюється відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до визначення даного поняття. Також потрібно відзначити, що досить велика кількість авторів взагалі ігнорують питання фінансово-економічної безпеки і, як правило, розглядають або економічну безпеку банку, або безпеку взагалі.

Під фінансово-економічною безпекою банку окремі науковці розуміють: стан стійкий до впливу внутрішніх та зовнішніх загроз; стан, що забезпечує здатність протистояти діям певної групи осіб і організацій або захист від несприятливої фінансової ситуації; сукупність заходів; здатність протистояти загрозам. При цьому, у своїх визначеннях часто не у повній мірі відображають економічну складову, чи визначальними загрозами безпеці банку вбачають протиправні дії особи чи групи осіб, чи організацій, а також виділяють службу безпеки банку як ключову у забезпеченні безпеки банку [52, с. 160].

Погляди науковців на сутність поняття «фінансово-економічна безпека банку» подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Погляди науковців на сутність поняття «фінансово-економічна безпека банку»

Автор / Джерело	Визначення фінансово-економічної безпеки банку
1	2
	Стан, що забезпечує здатність протистояти діям певної групи осіб і організацій або захист від несприятливої фінансової ситуації
Гриценко В.Г. [24, с. 27]	Стан, коли фінансова стабільність чи репутація не може бути підірвана цілеспрямованими діями певної групи осіб і організацій або фінансовою ситуацією, що складається всередині чи зовні банківської системи

Продовження таблиці 1.1

1	2
Стійкий стан до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз	
Кельдер Т.Л., Худолей Л.В. [31, с. 184]	Стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Здатність протистояти імовірним та наявним загрозам	
Тарасенко І.О., Москаленко А.А. [59, с. 17]	це комплексне поняття, що характеризує здатність банківської установи ідентифікувати, попереджувати та протидіяти зовнішнім і внутрішнім загрозам шляхом створення та забезпечення ефективного функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою
Сукупність заходів	
Щербатих Д.В., Шпильовий Б.В. [62, с. 145]	Сукупність заходів, спрямованих на запобігання збитку від негативних дій на їх економічну безпеку за різними аспектами фінансово-економічної діяльності. Запобігання збитку, не лише такого, що явно загрожує фінансово-економічній безпеці банку, але і потенційно можливого, являє собою зміст роботи фахівців з безпеки банку

Виходячи з різних трактувань сутності фінансово-економічної безпеки, можемо виділити такі її ключові характеристики:

- 1) забезпечує рівноважний і стійкий фінансовий стан банку;
- 2) сприяє ефективній діяльності банку;
- 3) дозволяє на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку;
- 4) нейтралізує кризи та запобігає банкрутству.

Таким чином, під фінансово-економічною безпекою банку слід розуміти такий стан банківської установи, який характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку.

Основна мета фінансово-економічної безпеки банку полягає в «безперервній і стійкій підтримці такого стану, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз» [11, с. 16].

Головним принципом забезпечення фінансово-економічної безпеки банку є контроль і балансування доходів і витрат економічної системи. На

збереження фінансово-економічної безпеки впливають зовнішні та внутрішні регулятори. Під зовнішніми розуміються регулятори, що формуються за межами банку та впливають на його діяльність в оточуючому середовищі, визначають ризиковану кредитну політику, слабкий контроль за позичальниками і, нарешті, банкрутство та ліквідацію. Основними інструментами профілактики зовнішніх загроз є: ліцензування комерційних банків, організація банківського аудиту, організація банківського нагляду, виявлення проблемних банків і робота по запобіганню їх банкрутства. Більшість з цих регуляторів виходять від Національного банку України [36, с. 52].

Внутрішні фінансові регулятори формуються у самому банку, оскільки головна умова прибуткової і надійної його роботи – якісне управління, рівень фінансового менеджменту, організація внутрішнього контролю та аудиту, що багато у чому залежить від сумлінності і компетенції кадрів [34, с. 235].

На відміну від зовнішніх фінансових регуляторів стабільного функціонування банків, дія яких впливає на банк ззовні, внутрішні регулятори формуються безпосередньо у банку. Система цих регуляторів підпорядкована завданню задоволення запитів клієнтів банку, забезпечення його високої рентабельності та ефективності функціонування, створення умов для безпечної діяльності. Основу таких регуляторів складає стратегія кожного банку. Від того, наскільки чітко поставлено завдання банку і сформовані механізми його реалізації, багато у чому залежить його успіх на ринку банківських послуг.

Таким чином, сутнісними характеристиками фінансово-економічної безпеки банку є [27, с. 150]:

- 1) фінансова безпека є одним з основних елементів економічної безпеки банку;
- 2) фінансова безпека може бути охарактеризована за допомогою системи кількісних та якісних показників;
- 3) показники фінансової безпеки повинні мати порогові значення, за

якими можна судити про ступінь фінансової безпеки банку;

4) фінансова безпека банку повинна забезпечувати його розвиток і стійкість. Показником розвитку банку є зростання його ринкової вартості, а показником стійкості – фінансова рівновага банку як в довгостроковому, так і в короткостроковому періодах;

5) фінансова безпека забезпечує захищеність фінансових інтересів банку, його клієнтів та акціонерів.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки банку можливе шляхом реалізації таких завдань [60, с. 123]:

- забезпечення достатньої фінансової стійкості й незалежності комерційного банку;
- підтримка технологічної незалежності та конкурентоспроможності, формування високого технічного та технологічного потенціалу;
- оптимізація організаційної структури, постійне удосконалення виконання функцій менеджменту;
- правовий захист всіх видів діяльності банку;
- створення захисту інформаційного середовища банку, його комерційної таємниці;
- формування умов для безпечної роботи співробітників банку;
- збереження й ефективного використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів банку.

У свою чергу, функціями фінансово-економічної безпеки банків є:

- ідентифікація ризиків і пов'язаних з ними потенційних небезпек;
- ідентифікація загроз банку та корегування індикаторів залежно від зміни стану зовнішнього середовища, цілей і завдань банку;
- визначення індикаторів фінансової безпеки банку;
- впровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки;
- розробка заходів, спрямованих на забезпечення фінансової

безпеки банку як в короткостроковому, так і в довгостроковому періодах;

- контроль за виконанням запланованих заходів;
- аналіз виконання заходів, їх оцінка, корегування.

Таким чином, фінансово-економічна безпека банку є важливою складовою фінансової безпеки держави та визначається як такий стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення свого стійкого розвитку та досягнення поставлених цілей.

1.2 Забезпечення фінансово-економічної безпеки банку

Банки, як і інші суб'єкти господарювання, змушені організовувати свою діяльність в умовах невизначеності, непередбачуваності, загроз і небезпек. Крім того, на розвиток банківської діяльності впливають і такі чинники, як нестабільність політичної і соціально-економічної ситуації в країні, недосконалість банківського законодавства, криміналізація суспільства, шахрайство, корупція та ін.

Джерелами зовнішніх і внутрішніх загроз та небезпек банку є держави, банки-конкуренти, зарубіжні й міжнародні організації, конкуруючі юридичні та фізичні особи, які проводять агресивну фінансову політику щодо України; злочинність, корупція; зовнішні та внутрішні банківські ризики. Як потенційні суб'єкти загрози безпеці банківській системі, чиї конкретні дії можуть завдавати фінансової шкоди, слід розглядати: юридичних осіб – підприємців, фірми, фонди та благодійні організації; державні підприємства й інші суб'єкти господарювання; фізичних осіб: приватних підприємців і виробників, які не мають статусу юридичної особи; керівників підприємств, які провадять господарські операції; співробітників державних організацій і установ тощо; іноземних юридичних осіб: валютні фонди, банки, організації,

фірми спецслужб; злочинні елементи: злочинців, організовану злочинність як у межах країни, так і за кордоном [33, с. 225].

Зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації діяльності банків, які формуються під впливом ряду факторів, обумовлюють появу різноманітних загроз банкам, які, як правило, носять економічний характер. Загрози виникають внаслідок недостатньої адаптації банківської системи до постійних змін умов ринку; загальної неплатоспроможності суб'єктів господарювання; зростання злочинності; споживчого менталітету значної кількості громадян; низького рівня трудової дисципліни і відповідальності працівників банків; недостатнього правового регулювання банківської діяльності; недостатнього професійного рівня частини керівного складу і працівників банків [15].

Усе це посилює проблему забезпечення фінансово-економічної безпеки банків.

У Законі України «Про банки і банківську діяльність» зазначено, що безпека банківської системи залежить від низки умов, що забезпечуються державою як в економічній, так і в інших сферах, а також від спроможності банків забезпечити задоволення потреб національної економіки [2].

Забезпечення безпеки банківської системи обумовлене взаємодією інтересів банківських установ і суб'єктів ринкової економіки та залежить від таких основних чинників:

- 1) економічної стабільності держави та її рівня залежності від зовнішніх дій інших країн;

- 2) ступеня залежності банківської системи від внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування, зокрема рефінансування і кредитування іноземними банками;

- 3) ступені концентрації активів банківської системи в інших державах або галузях реального сектора економіки;

- 4) структури власності у банківській сфері [38, с. 170].

Для забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської сфери

необхідне розроблення єдиної системи показників-індикаторів та методики їх обчислення з урахуванням особливостей національної економіки, що дасть змогу на постійній основі здійснювати діагностичні і превентивні дії, спрямовані на підтримку її належного рівня в Україні. Потрібно змінити підходи під час аналізу та прогнозування за допомогою цієї системи показників для своєчасного виявлення наявних і потенційних загроз, доцільно щоквартально проводити постійний моніторинг за тенденціями їх розвитку з метою вжиття необхідних заходів [38, с. 173].

Забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської системи в умовах глобалізації та інтеграційних процесів повинне спрямовуватися на послаблення дії низки загроз, зокрема на:

Макрорівні (на рівні держави та самих учасників системи як саморегулювання):

- підвищити вимоги до мінімального капіталу (нормативу Н1), оскільки порівняно з іншими країнами банківська система має дуже низький ступінь концентрації, що ускладнює нагляд і обмежує прибутковість вітчизняних банків;
- стимулювати подальшу капіталізацію банківської системи, а саме: запровадити пільги у разі спрямування прибутку на збільшення власного капіталу банків;
- розширити перелік і посилити вимоги до публічної інформації про фінансовий стан власників і структуру управління банків;
- продовжити уніфікацію показників і методологію їх обчислення з міжнародними стандартами;
- ретельніше контролювати якість активів у портфелях банків, запровадити у банках єдину систему управління ризиками відповідно до сучасних стандартів;
- підвищити ефективність діяльності та фінансову стійкість банків шляхом поліпшення якості корпоративного управління, у тому числі досягнення більшої прозорості діяльності банків, ефективності ризик-

менеджменту, вдосконалення відносин органів управління банків, акціонерів тощо;

- підвищити законодавчий захист прав кредиторів. Причому, як стверджує МВФ, проблема не стільки у недосконалості вітчизняного законодавства, скільки у його невиконанні;

- наблизити діяльність вітчизняних банків до міжнародних стандартів, зокрема сучасних вимог Базельського та Європейського комітету, а також використання підходів до банківського регулювання і нагляду, перевірених світовою практикою, та внесення відповідних змін у регуляторні акти НБУ;

- зміцнювати позиції державних банків в реалізації стратегії економічного розвитку країни;

- забезпечити самостійність НБУ в нагляді за банківською системою та монетарній політиці;

- послідовно зменшувати масштаби перенесення ризиків нефінансового сектора національної економіки на фінансовий, тобто подолати негативні тенденції у реальному секторі країни, що поліпшить платоспроможність основних клієнтів та партнерів банків;

- підтримувати низькі темпи інфляції та стабільний валютний курс;

- стимулювати розвиток інших сегментів фінансового ринку для розширення можливостей інвестування в фінансові інструменти банківського сектора коштів інститутів спільного інвестування, пенсійних фондів тощо;

- переорієнтувати монетарну політику НБУ від підтримання номінальної стабільності до стимулювання економічного зростання. З цією метою поступово знижувати облікову ставку та розмір коштів банків на окремому рахунку в НБУ від суми обов'язкових резервів, що сприятиме зниженню відсоткових ставок і збільшенню кредитування реального сектора національної економіки;

- створити сприятливий інвестиційний клімат, що підвищить

міжнародні рейтинги України [38, с. 173-174].

На міжнародному рівні:

– встановити максимальну частку іноземного капіталу в статутному капіталі банків України в цілому (наприклад, не більше 50%) та з однієї країни (не більше 20%), а також визначити таку частку в активах національної банківської системи. Під час визначення доцільності зростання присутності іноземного капіталу в банківській сфері країни необхідно керуватися стратегічними пріоритетами держави, практична реалізація яких дасть змогу забезпечити її цілісність і стабільність функціонування;

– запровадити квотування ліцензій на відкриття дочірнього банку або філій банку-нерезидента, а також частки фізичних осіб-нерезидентів у складі працівників дочірнього банку і філії банку-нерезидента;

– створити дієвий механізм допуску філій іноземних банків у вітчизняну банківську систему на індивідуальній основі з більш жорсткими критеріями оцінки репутації інвестора-нерезидента і джерел походження капіталу, заборонити діяльність банків з офшорних зон, надавати дозвіл на відкриття філій іноземним банкам, міжнародний кредитний рейтинг яких є не нижчим «АА» за шкалою «Standard&Poor's» або аналогічним показником інших агентств;

– запровадити для філій іноземних банків вимоги про розміщення не менше 80% прибутків на території України впродовж перших трьох років діяльності та 60% упродовж наступних двох років, а в усі подальші роки – 50% отриманого прибутку, що сприятиме прискоренню темпів капіталізації банківської системи України та зменшить відтік капіталу за кордон;

– переглянути принципи регулювання присутності іноземного капіталу в банках України у напрямі забезпечення спрямування коштів іноземних інвесторів в пріоритетні сфери національної економіки, наприклад у спосіб формування синдикатів для фінансування інфраструктурних проектів та регіональних програм розвитку [38, с. 174].

Таким чином, забезпечення безпеки банківської системи – це процес

створення умов для стабільного розвитку та економічного суверенітету держави; попередження й усунення загроз, умов та інших чинників, здатних негативно, дестабілізуюче вплинути на процеси розвитку національної банківської системи, усунення суперечностей між інтересами держави та окремих соціальних груп, суспільства й індивіда.

Забезпечити певну стабільність може лише значна кількість резервного капіталу банківської системи загалом та кожного комерційного банку окремо, а також виважена політика відносно надання банківських послуг із комплексним врахуванням ймовірності неповернення банківських коштів. Однак навіть за таких умов банківська система не залишається в безпеці, адже основний вплив на стабільність її роботи також здійснює загальна фінансова ситуація в країні (рівень державного боргу, темпи ВВП, рівень бюджетного дефіциту, інфляційні процеси, девальвація національної валюти) [56, с. 79].

Для комерційних банків особливо значущими є такі умови ефективної та безпечної діяльності, як забезпечення зворотності кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності, зниження банківських ризиків, гарантування депозитів. Також таке забезпечення має базуватись на певних заходах захисту банківської діяльності, протидії загрозам. Понад це, небезпечність та різнобічний характер цих загроз потребують системного та наукового підходу до вирішення питань безпеки діяльності банків [18, с. 289].

Нестабільність фінансового стану значної кількості вітчизняних банків є чи не основною загрозою економічній безпеці банківської системи України.

Зусилля щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки банку повинні концентруватися на захисті матеріальних цінностей, обладнання, технічних засобів від протиправних посягань і забезпеченні безпеки банківських операцій. Забезпечення безпеки банківських операцій носить комплексний характер і залежить від ефективного та грамотного використання їх технологій, а також формування та активного застосування

заходів захисту. Враховуючи, що в загальному обсязі прибутку банків доходи від кредитних операцій складають більшу їх частину, ці операції підлягають найбільш серйозному захисту.

Найбільш складним етапом захисту кредитних операцій є повернення коштів у випадку невиконання позичальниками своїх зобов'язань щодо кредитних договорів. Досвід показує, що банкам в таких ситуаціях слід реструктуризувати кредитні борги й уточнити термін їх повернення, проводити переговори з боржниками, під час яких знаходити взаємоприйнятні рішення, інформувати інші банки про недобросовісне відношення боржників до виконання своїх зобов'язань.

Забезпечення безпеки проведення касових операцій здійснюється двома способами: особливим обладнанням приміщень банків, де проводяться такі операції, а також особливою поведінкою працівників під час проведення ними касової роботи.

Щодо забезпечення безпеки валютних операцій, то банки з метою захисту своїх інтересів і клієнтів застосовують у міжнародних розрахунках акредитивну форму. Акредитивна форма розрахунків, як, інкасо і гарантії, є ефективними для банків, оскільки самі технології проведення таких розрахунків несуть в собі захисні функції. Крім того, банки застосовують особливі заходи по забезпеченню безпеки операцій з готівковою іноземною валютою. Основною вимогою тут є суворе дотримання норм і правил проведення операцій з готівковою валютою [15].

Фінансово-економічна безпека банку визначається:

- стабільністю та стійкістю фінансового стану банку;
- рівнем достатності власного капіталу;
- ступенем ефективності його фінансово-економічної діяльності;
- рівнем контролю за зовнішніми та внутрішніми ризиками;
- ступенем захищеності інтересів акціонерів.

Також головним завданням забезпечення фінансово-економічної безпеки банків є боротьба з відмиванням грошей. Організація роботи банків з

питань попередження, протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, передусім спрямована на недопущення дій, пов'язаних із приховуванням чи маскуванню незаконного походження коштів, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, а також володіння чи їх використання.

Таким чином, забезпечення фінансово-економічної безпеки банків потребує стимулювання нарощування капіталу та ліквідності, очищення банківських активів від «поганих» кредитів, відновлення основних функцій банківських установ і спрямування кредитних ресурсів на розвиток економіки України.

Але досягнення банком належного рівня фінансово-економічної безпеки неможливе без якісної її діагностики, аналізу динамічних змін та взаємозалежностей, дослідження впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, розробки стратегії та системи забезпечення.

1.3 Теоретичні засади діагностики та оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку

Фінансово-економічна безпека банку – це стан стійкої життєдіяльності, за якої забезпечується реалізація основних інтересів і пріоритетних цілей банку, захист від зовнішніх і внутрішніх факторів, що дестабілізують. Банки, як і інші суб'єкти господарювання, змушені організовувати свою діяльність в умовах невизначеності, непередбачуваності, загроз і небезпек. Але розв'язання складних завдань забезпечення фінансово-економічної безпеки банку неможливе без комплексного аналітичного дослідження умов та результатів його функціонування.

Від адекватної оцінки сучасного рівня банківської безпеки багато в чому залежить повнота, своєчасність і результативність управлінських заходів із ліквідації, попередження й запобігання наявним та потенційним

загрозам у банківській системі [38, с. 171].

У системі забезпечення фінансово-економічної безпеки банку особливе та важливе значення має підсистема діагностики (аналізу) фінансово-економічної безпеки. Ця підсистема виконує такі функції: прогнозування кризової ситуації; оцінка вірогідності появи кризи в майбутньому; визначення масштабів кризи, а також причин її виникнення. Крім того, підсистема оцінює ефективність діяльності банку в цілому та виявляє зони неефективної роботи.

Діагностика являє собою певний набір методичного інструментарію, що дозволяє на ранніх стадіях виявити кризові ситуації, оцінити ступінь їх загрози для фінансово-економічної безпеки банку та фактори, що їх спричинили. Діагностику фінансово-економічної безпеки банку здійснюють з використанням методів кількісного і якісного аналізу, що надає можливість аналітику отримати повну картину фінансового стану банку й оцінити реальний ступінь загрози його фінансово-економічній безпеці.

В якісних методах аналізу використовують експертні оцінки при визначенні певних параметрів. Так, якісну оцінку рівня фінансової безпеки банку здійснюють шляхом заповнення анкети експертами [49, с. 41-43].

Кількісні методи аналізу передбачають розрахунок конкретних показників із подальшою оцінкою та тлумаченням отриманих величин.

Основними критеріями фінансово-економічної безпеки банку вважають рівень його захищеності та ступінь ефективності діяльності. Тому методика аналізу фінансово-економічної безпеки банку включає дві групи показників:

- показники, що характеризують ефективність діяльності банку;
- показники, які характеризують рівень його захищеності та здатність протистояти кризовим явищам.

Основним показником, що характеризує ефективність діяльності банку, є відношення прибутку до величини активів (рентабельність активів). Показник дає можливість оцінити ефективність управління активами банку, тобто характеризує результативність політики та стратегії керівництва банку

у сфері управління активами.

Крім того, ефективність діяльності банку характеризує рівень його маржі, що визначається за різницею між ставками за кредитами та депозитами. Показник визначає потенціал банку, його можливість здійснювати прибуткову діяльність. На думку окремих фахівців, величина процентної маржі має становити не менш, ніж 4-5%.

Відношення сумарних доходів до сумарних витрат – визначає загальну ефективність роботи банку та свідчить про здатність покривати понесені витрати й отримувати прибуток.

Для характеристики ефективності операцій з процентними коштами та комісійних операцій використовують такі показники: ефективність операцій з процентними коштами та ефективність комісійних операцій.

Крім того, критерієм, що дозволяє оцінити ефективність роботи банку, є також успішність кадрової політики і дієвість системи оплати праці персоналу банку. Роздуті штати кредитних організацій потребують великих витрат, а надмірні витрати на оплату праці погіршують фінансові показники організації. Порівняно невеликі мобільні колективи, навпаки, здатні генерувати додатковий прибуток для акціонерів. Для кількісної оцінки даного критерію слід використовувати показник рівня прибутку на одного співробітника [49, с. 92-93].

Рівень фінансово-економічної безпеки банку також характеризує група показників захищеності банку.

Один з показників цієї групи – це здатність банку своєчасно здійснювати платежі за зобов'язаннями. Тому розраховують показник миттєвої ліквідності, оскільки саме можливість швидко розраховуватися за поточними зобов'язаннями створює передумови для стабільної діяльності банку.

Показником, що характеризує якість активів банку, є відношення суми проблемних кредитів до загальної величини кредитного портфеля. Показник особливо актуальний, оскільки здатний на ранніх стадіях сигналізувати про

зниження рівня фінансово-економічної безпеки банку.

Наступним показником у групі показників захищеності банку є коефіцієнт кредитних ризиків, що дозволяє оцінити, чи достатньо сформованих резервів для того, щоб покрити можливі збитки за проблемними кредитами. Значення даного коефіцієнта не повинно перевищувати одиницю, інакше масове неповернення кредитів може призвести до збитків.

Одним з найважливіших показників рівня захищеності банку є коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань. Він характеризує агресивність кредитної політики та рівень кредитної стійкості банку [49, с. 94-95].

Слід зазначити, що дослідження підходів до діагностики фінансово-економічної безпеки банку показало недосконалу визначеність цього питання. Так, у працях О. Барановського [12, с. 488-495], М.М. Єрмошенко [28, с. 88], М.П. Стрельбицького та Л.М. Стрельбицької [58, с. 442-444] наведено лише порогові значення показників фінансової безпеки банку, що не дозволяє комплексно оцінити всю систему показників та визначити рівень фінансово-економічної безпеки банку.

У свою чергу, З.М. Васильченко й І.П. Васильченко [19, с. 44], як і С.Н. Побережний [48, с. 83], запропонували методологічний підхід до побудови інтегрального показника безпеки банку та здійснили обґрунтування спеціальних узагальнених показників: рентабельність активів; еволюційна надійність; темпи зростання власного капіталу; частка банківського ринку, що належить банку; коефіцієнт самодостатності банку.

Недоліками методики можуть бути: недостатньо обґрунтований вибір показників-репрезентантів; оптимальні величини показників стану встановлюються експертним шляхом; показники не в повному обсязі охоплюють фінансову діяльність банку, а також інформаційну, кадрову, силову та інші сфери, які також необхідно враховувати при діагностиці рівня фінансово-економічної безпеки банку.

Слід зазначити, що методика діагностики фінансово-економічної безпеки банку повинна будуватися на основі інтегральних оцінок, що отримані на основі використання багатомірних статистичних методів.

Процес діагностики фінансово-економічної безпеки банку повинен починатися з етапу збирання та передачі для наступної аналітичної обробки оперативних, бухгалтерських і статистичних даних щодо стану фінансово-економічної діяльності банку за показниками, що були попередньо визначені.

Серед показників (індикаторів), які характеризують діяльність банку, визначаються ті, які стосуються безпосередньо фінансово-економічної безпеки банку, а також здійснюється їх розрахунок. Індикатори стану безпеки банку – це кількісні показники стану банківської діяльності, які відібрані для характеристики рівня його фінансово-економічної безпеки. Для неї важливе значення мають як самі індикатори, що характеризують стан, так і їх порогові (граничні) значення. Порогове значення – це величина, що є гранично допустимою, недотримання якої призводить до дестабілізації й навіть руйнуванню діяльності банку, тобто загрожує безпеці банку. Слід підкреслити, що за межами граничних значень індикаторів безпеки, банк втрачає спроможність до свого динамічного розвитку, знижує ліквідність, що може призвести до банкрутства. За допомогою порогових значень визначається стан, у якому перебуває банк з точки зору безпеки, відповідно: безпеки, ризику, загрози та небезпеки. Це один із найважливіших етапів, тому що від правильності встановлених нормативних значень показників залежить значення комплексного показника безпеки.

Аналітичну обробку отриманих даних щодо індикаторів безпеки банку та чинників, які впливають на стан безпеки банку, здійснюють з використанням методів економічного аналізу, а саме: кореляційного та регресійного аналізу, прямих розрахунків показників тощо.

Визначення величини стану безпеки банку ґрунтується на стандартизації показників, зведенні їх до одного співвимірного вигляду – від 0 до 1,0. Для стандартизації показників використовують стимулятори та

дестимулятори. До стимуляторів відносяться ознаки, кількісне збільшення яких позитивно впливає на стан безпеки банку. Дестимуляторами є фактори, зростання яких негативно впливає на рівень фінансово-економічної безпеки банку. Для розрахунку показників стимуляторів та дестимуляторів використовують наступні формули. Для показників-стимуляторів (якщо $a_{ij} < a_{ej}$), кількісне зростання яких позитивно впливає на стан безпеки банку:

$$x_{ij} = a_{ej} / a_{ij}, \quad (1.1)$$

де x_{ij} – стандартизований показник стану безпеки для i -того банку;

a_{ej} – j -тий пороговий показник стану безпеки банку;

a_{ij} – j -тий показник стану безпеки для i -того банку;

$j = 1, \dots, n$ – показники (ознаки), на основі яких проводиться дослідження;

$i = 1, \dots, t$ – банки, що досліджуються.

Визначення інтегрального показника стану безпеки банку (*ІПСбб*) та по кожній з груп показників може проводитися за формулою [40, с. 256]:

$$ІПСбб = \sqrt[n]{\prod (1 + X_{ij})} - 1, \quad (1.2)$$

де X_{ij} – стандартизований показник економічної безпеки для i -ого банку;

n – кількість показників, що досліджуються.

У результаті розрахунку, показник *ІПСбб* буде знаходитися у діапазоні від 0 до 1,0.

Значення $ІПСфбб = 0$ – крайній критичний стан системи, що характеризується станом небезпеки банку, $ІПСфбб = 1,0$ – граничний ідеальний стан системи, який відповідає стану безпеки банку. Для визначення проміжних станів, які характеризують економічний ризик банку та економічну загрозу банку використовують формулу так званого «золотого

поділу» [22, с. 165], тобто пропорційного відношення, близького до 0,618 : 0,382. Дотримання «золотого поділу» визначає найбільш гармонійні параметри структурування складових елементів фінансово-кредитної установи, що сприятиме забезпеченню фінансово-економічної безпеки діяльності банку. Для виявлення проміжків стану фінансово-економічної безпеки банку використовують квадратне рівняння [40, с. 267]:

$$x^2 + ax - a^2 = 0. \quad (1.3)$$

За результатами розрахунків стан безпеки банку може знаходитися в проміжку від 0 до 1,0 за ступенем наближеності його до стану безпеки, ризику, загрози чи небезпеки.

Розрахунок показників потрібно здійснювати систематично та аналізувати в динаміці за останні роки, а також порівнювати з рівнем фінансово-економічної безпеки банків-конкурентів. Якщо фактичні значення показників не виходять за межі порогових значень, то банк перебуває в зоні фінансово-економічної безпеки, у протилежному випадку банк знаходиться в зоні дії негативних факторів впливу, що мають різний ступінь інтенсивності. В залежності від поточного стану фінансово-економічної безпеки банку керівництво повинно запроваджувати відповідні заходи щодо забезпечення безпеки банку.

Задля забезпечення фінансово-економічної безпеки банку, необхідним є також прогнозування її рівня на майбутні періоди, завданнями якого можуть бути:

- оцінка можливих шляхів розвитку діяльності банку у контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки банку;
- передбачення можливих шляхів розвитку внутрішніх і зовнішніх загроз безпеці банку та їх негативних наслідків;
- оцінка можливого рівня впливу позитивних і негативних чинників на майбутній розвиток банку у контексті забезпечення його

фінансово-економічної безпеки;

– розробка прогнозних варіантів розвитку подій у забезпеченні безпеки банку у зв'язку з впровадженням в банку заходів.

Прогнозування дозволить більш системно забезпечувати необхідний рівень фінансово-економічної безпеки банку у поточному та перспективному періодах.

Висновки до розділу 1

Основною та важливою складовою в забезпеченні безпеки фінансової системи держави є забезпечення фінансово-економічної безпеки банків.

Фінансово-економічна безпека банку – це такий стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення свого стійкого розвитку та досягнення поставлених цілей.

Банку для забезпечення своєї безпеки необхідно створення відповідних умов. Для комерційних банків особливо значущими є такі умови ефективної та безпечної діяльності, як забезпечення зворотності кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності, зниження банківських ризиків, гарантування депозитів. Також таке забезпечення має базуватись на певних заходах захисту банківської діяльності, протидії загрозам. Понад це, небезпечність та різнобічний характер цих загроз потребують системного та наукового підходу до вирішення питань безпеки діяльності банків.

Основою підсистеми фінансових важелів і методів, яка надає банку необхідний інструментарій для недопущення розвитку кризових ситуацій, а також забезпечення ефективної його діяльності, є діагностика (аналіз) фінансово-економічної безпеки банку. Саме від її ефективності залежатиме результативність системи. Ця підсистема повинна виконувати такі функції:

прогнозування кризи; оцінка вірогідності появи кризи в перспективі; визначення масштабів кризи, а також причин, що її викликали. Підсистема повинна також оцінювати ефективність діяльності банку в цілому та визначати можливі зони неефективної роботи.

Діагностика – це певний набір методичних розробок, які дозволяють на ранніх стадіях виявити кризові ситуації, оцінити ступінь їх загрози для фінансово-економічної безпеки банку та фактори, що їх спричинили.

Діагностику фінансово-економічної безпеки банку здійснюють з використанням методів кількісного і якісного аналізу, що надає можливість аналітику отримати повну картину фінансового стану банку й оцінити реальний ступінь загрози його фінансово-економічній безпеці.

У свою чергу, методика оцінки фінансово-економічної безпеки банку повинна будуватися на основі інтегральних оцінок, що дозволяє визначити стан безпеки банку в проміжку від 0 до 1,0 за ступенем наближеності його до стану безпеки, ризику, загрози чи небезпеки.

Важливість діагностики фінансово-економічної безпеки банку пояснюється тим, що результати діагностики використовують як базу для інших інструментів фінансового менеджменту банку.

2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» (АТ КБ «ПриватБанк») (далі – Банк) є найбільшим українським банком і лідером роздрібного банківського ринку України. Банк заснований у 1992 році.

АТ КБ «ПриватБанк» – це міжрегіональний, системний та універсальний банк із розгалуженою мережею філій та відділень по всій території України та за її межами.

Юридична адреса Банку: вул. Михайла Грушевського, 1д, 01001, Київ, Україна.

Діяльність Банку регулюється відповідно до таких нормативних документів:

- Господарський кодекс України [1];
- Закон України «Про банки і банківську діяльність» [2];
- Цивільний Кодекс України [4];
- іншими нормативними актами Верховної Ради, Президента України, Кабінету Міністрів, НБУ,

а також:

- Уставу АТ КБ «ПриватБанк»;
- Стратегічного плану Банку;
- внутрішніх нормативних документів Банку.

Комерційний банк «ПриватБанк» є лідером банківського ринку країни. За даними дослідження GfK Ukraine у II кварталі 2019 року з банком співпрацювало 55,3% українців-фізичних осіб старше 16 років.

АТ КБ «ПриватБанк» є одним з найбільш інноваційних банків світу.

Так, понад десять років назад банк став одним із перших у світі, що почав використовувати одноразові SMS-паролі. До останніх інновацій, які отримали визнання по всьому світі, належать такі продукти, як платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація, а також десятки різноманітних мобільних додатків [45].

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент та вибірковою присутністю в корпоративному сегменті. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Станом на 31 грудня 2018 року Банк має 30 філій і 1991 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі.

Фінансовий результат банківського сектору досяг рекордного значення – прибуток платоспроможних банків склав 21,7 млрд грн, зокрема 10,8 млрд грн у 4-му кварталі 2018 року. Операційні доходи зросли на 15% рік до року насамперед завдяки приросту процентного та комісійного доходів, а витрати збільшилися на 7%. Операційний прибуток до формування резервів зріс на 90%. Операційна ефективність – на рівні 52%. Зростання облікової ставки НБУ (до 18% у 2018 році) призвело до підвищення ринкових відсоткових ставок за депозитами в 4-му кварталі 2018 року: середня вартість 12-місячних вкладів фізичних осіб у гривні зросла на 0,6 в.п. до 15,7% річних, у доларах США – на 0,1 в.п. до 3,6% річних (за даними українського індексу ставок за депозитами фізичних осіб). Посилення конкуренції на ринку депозитів призвело до подорожчання гривневих депозитів бізнесу до 15,3% річних в грудні 2018 року (+5,7 в.п. за рік, +1,6 в.п за 4-й квартал року).

Зростання вартості депозитів у 4-му кварталі 2018 року супроводжувало зростання вартості кредитів:

- для фізичних осіб: на 1,4 в.п. до 30,3% річних в грудні 2018 р.;
- для юридичних осіб з 19,6% річних у вересні до 20,6% у грудні 2018 р.

З метою досягнення збалансованості між органами управління та контролю, чіткого розподілу повноважень і розмежування загального

управління, що здійснюється Загальними зборами і Наглядовою радою, та управління поточною діяльністю Банку, що здійснюється Правлінням, Банком реалізовується прозора і чітка структура корпоративного управління Банком. Єдиним акціонером Банку, якому належить 100% акцій Банку є Держава в особі Міністерства фінансів України. Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті 411 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 «Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи». Акціонер Банку має сукупність прав, визначених чинним законодавством України, Статутом Банку, Положенням про Загальні збори акціонерів, дотримання та захист яких забезпечується Банком. Держава реалізує свої права власника Банку, а органи управління Банку діють відповідно до найкращих світових практик корпоративного управління, зокрема, Принципів Організації економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління для підприємств з державною часткою (OECD Guidelines on Corporate Governance of StateOwned Enterprises), Принципів корпоративного управління для банків Базельського комітету з банківського нагляду (Corporate governance principles for banks by Basel Committee on Banking Supervision), Рекомендацій Європейської банківської організації щодо внутрішнього управління (Guidelines on Internal Governance by European Banking Authority), що застосовуються в обсязі, що не суперечить імперативним нормам чинного законодавства України.

Протягом 2018 року операцій з купівлі/продажу акцій Банку не здійснювалося. Всі операції з Акціонером здійснюються на звичайних умовах. При прийнятті рішень щодо проведення операцій з Акціонером Банк виходить із їх економічної доцільності. Загальний обсяг операцій з Акціонером лімітується нормативами максимального ризику на 1 інсайдера. Банк сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів

акціонера, передбачених Статутом, Положенням про Загальні збори та чинним законодавством України [51].

Банк створює підрозділ внутрішнього аудиту, який є складовою системи внутрішнього контролю та здійснює перевірки діяльності Банку (його структурних підрозділів). Підрозділ внутрішнього аудиту підпорядковується Наглядовій раді та діє на підставі Положення про підрозділ внутрішнього аудиту, затвердженого Наглядовою радою у відповідності з чинним законодавством України. Підрозділ внутрішнього аудиту звітує перед Наглядовою радою про свою діяльність не рідше ніж один раз на рік.

Банк забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, являючись лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі. Основу ресурсної бази Банку складають кошти фізичних осіб в національній валюті, із значною часткою поточних рахунків. Стратегічною метою Банку є нарощування якісного кредитного портфеля роздрібних кредитів та кредитів малому та середньому бізнесу. Банк має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online сервісами Банк має розгалужену мережу відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування, що дозволяють надавати послуги на всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій).

2018 рік став роком трансформаційних процесів в Банку, зокрема Міністерством фінансів України була затверджена Стратегія розвитку Банку до 2022 року, щодо впровадження якої Правлінням розроблено план дій та стратегічних проектів. Наглядова рада затвердила нову організаційну структуру у відповідності до найкращих практик корпоративного управління, було оновлено склад Правління. Пріоритетними напрямками в діяльності Банку було і залишається підвищення якості процесів

обслуговування клієнтів, з обов'язковим дотриманням вимог законодавства, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфелю, вдосконалення та розробка банківських продуктів/послуг, оптимізація інфраструктури. Всі ці дії призвели до підвищення фінансових показників Банку: вже у першому кварталі Банк вийшов на прибутковий рівень діяльності і закінчив рік з рекордним показником прибутковості для банківської системи України.

Банк приділяє значну увагу сфері досліджень і розроблень, стимулюючи розвиток інновацій в організації (технології data science, machine learning, використання agile методів в управлінні проектами, премії за інновації, проведення заходів hackaton). Зусилля Банку в цій сфері спрямовані на розробку нових продуктів та підвищення доступності сервісів для клієнтів. Банк також розвиває мережу банкоматів та терміналів, оновлюючи їх програмне забезпечення та додаючи нові можливості послуг.

Політика управління Банком спрямована на ефективне управління всіма видами ресурсів, поліпшення фінансових показників діяльності Банку, а також підвищення вартості його активів. Отже, важливим елементом корпоративного управління є регулярна розробка, розгляд і схвалення стратегії розвитку, а також визначення пріоритетних напрямків діяльності як окремих бізнес-напрямків, так і діяльності Банку в цілому. Як частину системи управління, Банк використовує бюджетне управління і планування, а також систему контролю виконання планів і оцінки результатів діяльності Банку. Внутрішніми нормативними документами Банку встановлюються якісні та кількісні показники діяльності по бізнеснапрямках, що дозволяють оцінити діяльність різних підрозділів Банку.

Найціннішим ресурсом Банку є його персонал, від якого залежить успішна робота Банку, його подальший розвиток та виконання Стратегії. Станом на 01 січня 2019 р. у Банку працює понад 22 тис. працівників, щомісячний прийом на роботу складає понад 400 кандидатів [51].

Функція управління ризиками у Банку здійснюється стосовно фінансових ризиків, а також операційних та юридичних ризиків. Фінансові ризики складаються з ринкового ризику (який включає валютний ризик, ризик процентної ставки та інший ціновий ризик), кредитного ризику та ризику ліквідності. Основними цілями управління фінансовими ризиками є визначення лімітів ризику й нагляд за тим, щоб ці ліміти не перевищувались.

Управління операційними та юридичними ризиками має на меті забезпечення належного функціонування внутрішніх процедур та політики, що спрямовані на мінімізацію цих ризиків. У звітному році внесені зміни у організаційну структуру управління ризиками, зокрема, створено Комітет з питань ризиків Наглядової ради, забезпечено безпосереднє підпорядкування Члену Правління (з питань управління ризиками) безпосередньо Наглядовій раді, функції з оцінки ризиків передано до Блоку підрозділів з питань управління ризиків, що безпосередньо підпорядкований Члену Правління (з питань управління ризиками). Таким чином забезпечено незалежність функції з оцінки ризиків. З метою ефективного управління ризиками у Банку створена та діє система управління ризиками, що передбачає розподіл прав, обов'язків, відповідальності між органами управління, структурними підрозділами Банку, відокремлення процесів виявлення та оцінки ризиків, оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками від процесу прийняття ризиків.

Банк, поряд з іншими державними банками, займав домінуючу позицію на ринку в 2018 році: сукупна частка державних банків становила 54,7% та 63,4% за чистими активами та депозитами населення відповідно. Одним із основних каталізаторів росту чистих активів банківської системи у 2018 році був приріст високоліквідних активів (+48 млрд грн). Кредитний портфель банківської системи виріс на +33 млрд грн: +11 млрд грн приріст кредитного портфелю юридичних осіб, + 22 млрд грн приріст кредитного портфелю фізичних осіб.

Приріст кредитного портфелю Банку склав +11,8 млрд грн, що

забезпечено розвитком кредитування:

а) юридичних осіб (+3,6 млрд грн) за рахунок розвитку традиційних продуктів (кредитні лінії, овердрафти) та інноваційних;

б) фізичних осіб +8,1 млрд грн, що здійснено завдяки розвитку карткових продуктів (карта «універсальна») та розвитку нових продуктів (оплата частинами).

Розвиток банківського сектору у 2018 році супроводжувався також значним зростанням цифрових послуг та електронних каналів продаж:

а) приріст кількості активних карт становив +6 % (із 34,9 млн у 2017 році до 36,9 млн у 2018 році);

б) кількість банкоматів зросла у державних банків на 7% (із 7,2 тис. у 2017 році до 7,7 тис. у 2018 році);

в) кількість платіжних терміналів зросла із 251,7 до 292,3 тис. шт.

Банк продовжує кількісний та якісний розвиток послуг, що сприяє зростанню кількості активних карт на 4% із 19,6 млн (2017 рік) до 20,4 млн у 2018 році. Кількість операцій в ТСО збільшилась на 22 млн, порівняно з 2017 роком (+1803 на 1 термінал ТСО). Кількість операцій в АТМ за 2018 рік склала 433 млн од. (59 тис. од. на 1 АТМ). Кількість клієнтів системи Приват24 збільшилась на +1,3 млн (+18%). Загальна кількість платіжних терміналів Банку зросла із 145,1 до 174,1 тис. шт. у 2018 році. Мережа банкоматів (АТМ і ТСО) Банку у 2018 році склала 19,9 тис. шт. При цьому Банк встановив 250 інноваційних банкоматів із функцією cash-recycling, що сприяють значному підвищенню якості послуг та оптимізації витрат на обслуговування банкоматів. У відповідності до прогнозу НБУ у 2019 році приріст бази фондування банківської системи очікується на рівні попереднього року. Банки збережуть зацікавленість у роздрібному кредитуванні. Прискориться зростання корпоративного портфеля, що розпочалося у 2018 році. Цьому сприятиме очікуване зниження комерційних відсоткових ставок, оскільки НБУ може перейти до пом'якшення монетарної політики протягом 2019 року. Протягом 2019 року буде представлено для

обговорення концепцію нового нормативу довгострокової ліквідності NSFR, а також нову концепцію структури регулятивного капіталу.

За підсумками 2018 року Банк залишається лідером банківського сектору України за більшістю позицій:

- ліквідність активів: 92% клієнтських рахунків та депозитів повністю покриті ліквідними коштами. Усі нормативні показники банку значно перевищують норми, встановленні НБУ: миттєва ліквідність 43,46% (норма >30%), поточна ліквідність 142% (норма >40%), короткострокова ліквідність 98% (норма >60%). Банк також витримує на високому рівні новий норматив НБУ – LCR, який демонструє стійкість банку до короткострокових «шоків» ліквідності;

- 12,79 млрд грн чистого прибутку забезпечили 1 місце по цьому показнику серед банків України. Досягнення таких високих показників стало можливим завдяки продовженню роботи щодо підвищення відсоткової маржі по банківським продуктам. За підсумками 2018 року відсоткова маржа склала 4,0% (+2,2 в.п. в порівнянні з 2017 року). Зберігаючи дохідність активних операцій, Банку вдалося значно скоротити вартість пасивів (6,2% за підсумками 2018 року, –2,6 в.п. в порівнянні з 2017 роком). Разом із зниженням вартості пасивів Банку вдалося замістити валютний портфель гривневими пасивами: гривневі депозити і кошти клієнтів за 2018 рік зросли на 23,8 млрд грн. Разом з тим, завдяки лідерству Банку по безготівковим та касовим розрахункам, Банк збільшив комісійний дохід на 48% до 19,6 млрд грн. Комісії формують значну частину прибутку Банку та виступають важливим фактором стійкості бізнесової моделі: чистий комісійний прибуток Банку на 109% покриває адміністративні витрати;

- з великим відривом Банк займає 1 місце за коштами фізичних осіб та 2 місце за коштами юридичних осіб;

- Банк зміцнив лідерство за кількістю активних клієнтів як фізичних осіб, так і клієнтів малого та середнього бізнесу, досягнувши показників 14,9 млн активних клієнтів фізичних осіб (+9,5% в порівнянні з

2017 роком), 629,3 тис. активних клієнтів юридичних осіб і приватних підприємців (+26% до 2017 року);

– протягом 2018 року Банку вдалося значно наростити кредитний портфель – на 31% (+11,8 млрд грн). Незважаючи на таке значне зростання кредитного портфелю, його якість суттєво поліпшилася, завдяки налагодженню процесів управління ризиками: рівень NPL за підсумками 2018 року склав 34,1% (–600 в.п. від показника 2017 року). Вартість кредитного ризику у 2018 року також була нижче, ніж у 2017 і склала 2,0% (–130 в.п. до 2017 року). Разом з тим, у 2018 році Банком було доформовано 6 млрд грн страхових резервів;

– за підсумками року Банк має достатній рівень капіталу. Регулятивний капітал Банку на кінець 2018 року становить 19,6 млрд грн, а норматив адекватності капіталу 17,5% (при нормі >10%). За підсумками проведеного стрестестування банків, проведеного НБУ в 2018 році, навіть при самому негативному сценарії, рівень адекватності капіталу не буде нижчий нормативного. Завданням Банку на наступний рік є досягнення показників прибутковості згідно з цілями бізнес-стратегії Банку зі збереженням лідируючих позицій на українському банківському ринку.

Основними пріоритетами Банку на найближчу перспективу є:

- подальше нарощування якісного кредитного портфелю, в якому, як і раніше, буде переважати роздрібний сегмент;
- підтримка оптимального та достатнього рівня ресурсної бази при подальшій політиці зниження вартості (до 5,7% – 50 в.п.);
- трансформація внутрішніх бізнес-процесів, які дозволять підвищити ефективність бізнесу та якість обслуговування клієнтів;
- подальша оптимізація та приведення до належного стану регіональної мережі відділень та банківської інфраструктури;
- розробка та впровадження якісних та інноваційних продуктів, сервісів;
- за підсумками 2019 року Банк планує отримати 9,1 млрд грн

прибутку.

Баланс є основою для балансового звіту комерційного банку, в активі якого відображається склад засобів за напрямками їх розміщення, а в пасиві – склад фінансових ресурсів (зобов'язання та капітал).

Статутний капітал АТ КБ «ПриватБанк» оцінюється як сумарна вартість вкладів акціонерів з відрахуванням заборгованості акціонерів за внесками до Статутного капіталу. Всі внески до Статутного капіталу обліковуються за номінальною вартістю. Різниця між справедливою та номінальною вартістю внеску враховується у складі додатково внесеного капіталу. Будь-які суми, отримані понад номінальної вартості акцій, враховуються за статтею капіталу «Емісійний дохід». Сплачений одного разу додатковий капітал стає невід'ємною частиною капіталу банку, і кожен акціонер має на нього рівні права відповідно до класу належних йому акцій. Емісійні різниці (емісійний дохід) – це перевищення суми коштів, отриманих від первинного випуску або продажу власних акцій (інших корпоративних прав), над їх номіналом або перевищення номіналу акцій (інших корпоративних прав) над вартістю їх викупу.

Власний капітал банку являє собою грошові кошти та виражену у грошовій формі частину майна, які належать його власникам, забезпечують економічну самостійність і фінансову стійкість банку, використовуються для здійснення банківських операцій та надання послуг з метою одержання прибутку. Порівняно з іншими сферами підприємницької діяльності власний капітал банку має незначну питому вагу у сукупному банківському капіталі. Це пояснюється специфікою діяльності банків як фінансових посередників, що здійснюють мобілізацію тимчасово вільних коштів на грошовому ринку з подальшим їх розміщенням серед юридичних та фізичних осіб. Тому власний капітал у банківській діяльності має дещо інше призначення, аніж в інших сферах підприємництва. Це чітко простежується через функції, які виконує власний капітал банку. Сутність захисної функції власного капіталу полягає у тому, що він слугує насамперед для захисту інтересів вкладників і

кредиторів банку, для покриття можливих збитків від банківської діяльності. Ця функція включає гарантування вкладів, яке захищає інтереси вкладників банку у разі його ліквідації чи банкрутства, а також забезпечує функціонування банку у випадку виникнення збитків від його поточної діяльності. Зазначені збитки, як правило, покриваються за рахунок поточних прибутків. Якщо їх для цього, а також для покриття непередбачених витрат недостатньо, то використовується частка власного капіталу. Тому, коли банк має достатній резервний капітал та інші подібні резерви, він тривалий час може вважатися надійним та платоспроможним навіть за наявності збитків від поточної діяльності. Використання залученого та позиченого капіталу для покриття поточних збитків з економічного погляду неприпустимо, оскільки вони самі є боргом банку перед кредиторами і вкладниками [23, с. 21].

Джерелами фінансових ресурсів для Банку є:

а) капітал, що складається з акціонерного капіталу та резервних фондів. З огляду на збитки минулих років, спричинені транзакціями попередніх бенефіціарних власників, Банк має накопичений дефіцит, що покривається внесками в статутний капітал протягом, що здійснені протягом 2017 року;

б) кошти клієнтів, з яких на кінець 2018 року близько 50% припадало на поточні високодиверсифіковані рахунки, переважно фізичних осіб. Завдяки низькій концентрації клієнтської бази Банк має стійкі поточні пасиви, що забезпечують низьку вартість залучених ресурсів порівняно з конкурентами;

в) кошти міжбанківського ринку та рефінансування НБУ. В своїй політиці управління ліквідністю Банк не спирається на цей вид ресурсів, використовуючи їх лише в виключних випадках та в лімітованому обсязі [51].

Звіти про фінансовий стан (баланс) і про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід АТ КБ «ПриватБанк» подано в табл. А.1 і А.2 додатку А.

Динаміка власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

подано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., млн грн

Назва статті	2016 рік	2017 рік	Відн. зміна 2017 р. до 2016 р.	2018 рік	Відн. зміна 2018 р. до 2017 р.
Акціонерний капітал	50695	206060	306,47	206060	0,00
Емісійний дохід	23	23	0,00	23	0,00
Внески у капітал, отримані за випущені, але за незарєстровані нові акції	111591	-	-100,00	-	-
Резерв переоцінки приміщень	805	769	-4,47	687	-10,66
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	521	(479)	-191,94	(3303)	-589,56
Результат від операцій з акціонером	9934	12174	22,55	12174	0,00
Загальні резерви та інші фонди	1619	6211	283,63	6211	0,00
Накопичений дефіцит	(201536)	(201139)	0,19	(190388)	5,35
Всього капіталу	(26348)	23619	189,64	31464	33,21

Власний капітал банку у 2018 році зріс у порівнянні з 2017 роком на 7845,00 млн грн, або на 33,21%, в основному за рахунок скорочення накопиченого дефіциту на суму 10751 млн грн, або на 5,34%. Слід зазначити, що власний капітал Банку у 2016 році складав від'ємну величину із-за накопиченого дефіциту у розмірі -201536,00 млн грн, який не покривався акціонерним капіталом у розмірі 50695,00 млн грн.

Наочно динаміка основних статей власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр. подано на рис. 2.1.

У загальному обсязі ресурсів, якими володіє Банк, переважають зобов'язання банку.

Під зобов'язаннями банку слід розуміти вимоги до активів банківської установи, що зобов'язують її сплатити фіксовану суму коштів у визначений час у майбутньому. В економічній літературі зобов'язання поділяють на залучені та запозичені кошти. Залучені кошти є найбільшою

частиною зобов'язань банку. Це основне джерело формування ресурсів банку, які спрямовуються на проведення активних операцій.

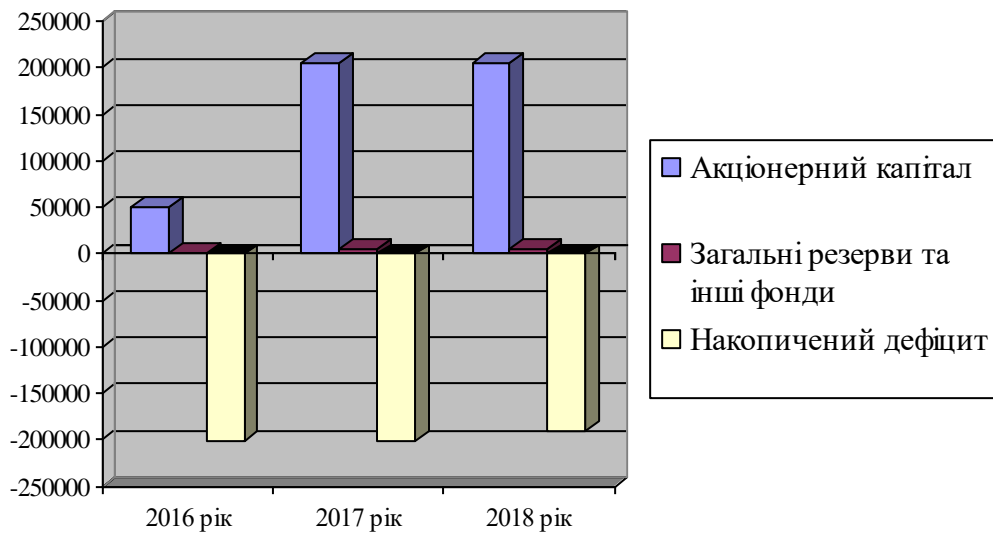

Рис. 2.1 – Динаміка основних статей власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., млн грн

До залучених коштів банку належать залишки коштів на поточних, бюджетних рахунках клієнтів, депозитні вклади фізичних та юридичних осіб, вклади до запитання, залишки на пластикових платіжних картах, кредиторська заборгованість тощо [23, с. 59-60].

У банківській практиці залучені кошти називають депозитними зобов'язаннями. Депозит (вклад) – це зобов'язання банку за тимчасово залученими коштами фізичних і юридичних осіб або цінними паперами за відповідну плату. Депозити утворюються за рахунок вкладу в банк суми грошей готівкою або у безготівковій формі, у вигляді цінного папера, що належить до оплати. Практично всі клієнтські рахунки в пасиві називаються депозитними. Депозитним може бути будь-який рахунок, відкритий клієнтові в банку, на якому зберігаються його грошові кошти. У світовій практиці їх частка в структурі пасивів становить від 60 до 80% [23, с. 60].

Динаміка та структура зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр. подано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка та структура зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва статті	2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	абс. вел., млн грн	частка, %	абс. вел., млн грн	частка, %	абс. вел., млн грн	частка, %
Заборгованість перед НБУ	18047	8,76	12394	5,39	9817	3,98
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	2667	1,29	234	0,10	195	0,08
Кошти клієнтів	180656	87,65	212167	92,22	231055	93,70
Випущені боргові цінні папери	2	0,00	2	0,00	2	0,00
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	138	0,07	150	0,07	136	0,06
Інші фінансові зобов'язання	1932	0,94	1688	0,73	2247	0,91
Резерви та нефінансові зобов'язання	2545	1,23	3292	1,43	3132	1,27
Субординований борг	122	0,06	129	0,06	-	-
Усього зобов'язань	206109	100,00	230056	100,00	246584	100,00

Дані табл. 2.2 свідчать про те, що загальна сума зобов'язань Банку у 2016-2018 рр. збільшилася, причому у 2018 році меншими темпами, ніж у 2017 році (7,18% у 2018 році та 11,62% у 2017 році). У 2011 році спостерігалось збільшення зобов'язань банку за рахунок зростання коштів клієнтів (на 17,44%). За іншими статтями в основному було зменшення надходжень.

Стосовно випущених боргових цінних паперів, емітованих банком, необхідно зазначити, що їх частка незначна та представлені вони здебільшого облігаціями, емітованими на внутрішньому ринку.

В структурі зобов'язань банку на протязі аналізованого періоду значну частку складають кошти клієнтів, що відповідає характерному для банку типу депозитної політики. Так, їх частка у 2018 році складала 93,70%. При цьому заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями займає незначну частку в структурі зобов'язань банку (0,08% у 2018 році). Заборгованість перед НБУ займає другу позицію в структурі зобов'язань банку, однак, частка її зменшувалася на протязі 2016-2018 рр. з 8,70% у

2016 році до 3,98% у 2018 році.

Динаміка структури основних статей зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр. подано на рис. 2.2.

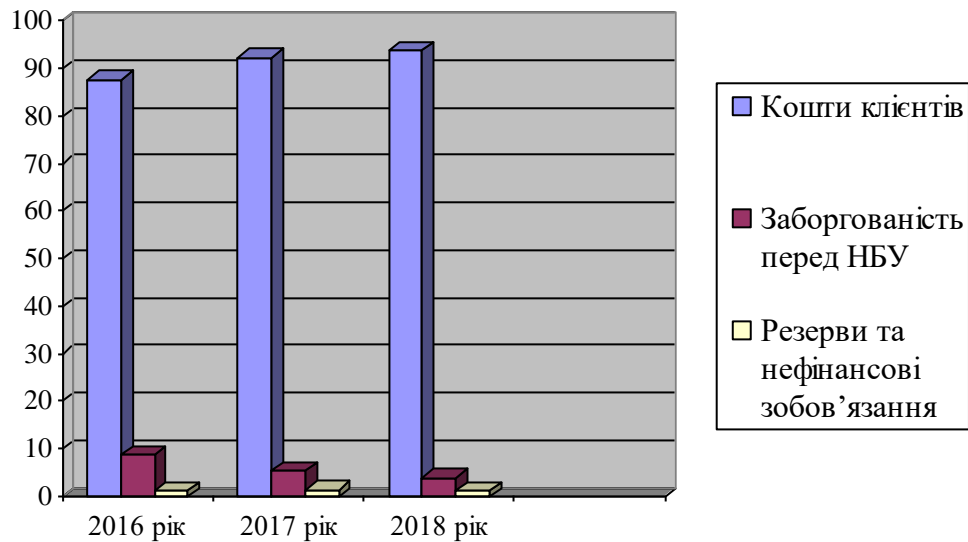

Рис. 2.2 – Динаміка структури основних статей зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., млн грн

Фінансовий потенціал комерційного банку характеризується обсягом і структурою його необоротних та оборотних активів, що формуються за рахунок готівкових фінансових ресурсів (як власних, так залучених і позичених). Обґрунтоване оптимальне розміщення фінансових ресурсів під час здійснення активних операцій є одним з найважливіших принципів забезпечення фінансової стабільності, платоспроможності та ліквідності банку. Активні операції являють собою розміщення банками власного капіталу та залучених ресурсів з метою отримання прибутку, забезпечення діяльності та підтримання необхідного рівня ліквідності [23, с. 107].

Динаміка складу активів АТ КБ «ПриватБанк» подано в табл. 2.3.

Аналіз динаміки та структури активів Банку показав, що за аналізований період (2016-2018 рр.) величина активів збільшилася на 98287,00 тис. грн, або на 54,68%, при цьому, у 2017 році у порівнянні з 2016 роком величина активів збільшилася на 73914,00 тис. грн, або на

41,11%, а у 2018 році у порівнянні з 2017 роком – на 24373 тис. грн, або на 9,61%.

Таблиця 2.3 – Динаміка складу активів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва статті	2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	абс. вел., млн грн	частка, %	абс. вел., млн грн	частка, %	абс. вел., млн грн	частка, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	30159	16,78	25300	9,97	27360	9,84
Заборгованість банків	-	-	2903	1,14	-	-
Кредити та аванси клієнтам	32616	18,14	38335	15,11	50140	18,03
Інвестиційні цінні папери (за амортизаційною вартістю)	64409	35,84	126676	49,94	180081	64,77
Вбудовані похідні фінансові активи	27044	15,07	34336	13,54	-	-
Передоплата з поточного податку на прибуток	181	0,15	184	0,07	184	0,07
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію	246	0,14	30	0,01	30	0,01
Інвестиційна нерухомість	691	0,38	3648	1,44	3340	1,21
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3409	1,89	3326	1,30	3793	1,36
Інші фінансові активи	2639	1,47	2940	1,16	2743	0,97
Інші активи	9585	5,33	8815	3,48	8899	3,21
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	8782	4,88	7069	2,79	1361	0,49
Активи, утримувані для продажу	-	-	117	0,05	117	0,04
Усього активів	179761	100,00	253675	100,00	278048	100,00

Водночас спостерігалася нестійка динаміка статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» – у 2017 році у порівнянні з 2016 роком величина зменшилася на 4859,00 тис. грн, або на 16,11%, у той час як у 2018 році у порівнянні з 2017 році величина збільшилася на 2060,00 тис. грн, або на 8,14%. Відбулося збільшення статті «Інвестиційні цінні папери» на протязі аналізованого періоду: у 2017 році у порівнянні з 2016 роком величина збільшилася на 62267,00 тис. грн, або на 96,67%, а у 2018 році у порівнянні з 2017 році

величина збільшилася на 53405,00 тис. грн, або на 42,16%.

Динаміка структури основних статей активу АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр. подано на рис. 2.3.

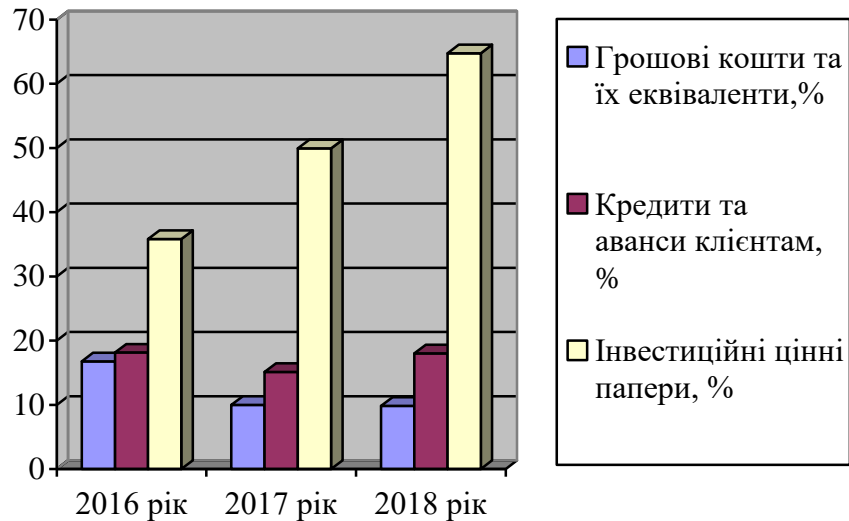

Рис. 2.3 – Динаміка структури основних статей активу АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

На протязі аналізованого періоду найбільш значущою статтею є стаття «Інвестиційні цінні папери», що у 2018 році склала 64,77% і яка збільшилася у порівнянні з 2016 роком на 28,93%.

За статтею «Кредити та аванси клієнтам» спостерігається нестійка динаміка. За часткою в структурі активів ця стаття посідає друге місце. У 2018 році стаття складала 18,03%.

Динаміка складових статті «Кредити та аванси клієнтам» подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Кредити та аванси клієнтам у 2016-2018 рр., млн. грн

№	Назва статті	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2	3	4	5
1	Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	191 139	185 575	212 795
2	Кредити юридичним особам	2 638	3 330	5 648
3	Кредити фізичним особам – кредитні картки	19 749	30 354	45 314

4	Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	9 045	9 130	12 923
---	--	-------	-------	--------

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5
5	Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	264	264	332
6	Кредити фізичним особам – споживчі кредити	1 069	3 144	1 069
7	Кредити фізичним особам – інші кредити	1 054	660	672
8	Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	2 494	4 210	8 251
9	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	307	191	710
10	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	164	197	654
11	Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – підприємства малого та середнього бізнесу (МСП)	-	126	248
12	Придбані/створені знецінені кредити	-	-	196
13	Мінус: резерв на знецінення кредитів	(195 308)	(198 846)	(241 796)
14	Всього кредитів та авансів клієнтам	32 615	38 335	50 140

Як свідчать дані табл. 2.4, зростання за аналізований період величини кредитів та авансів клієнтам на 17525,00 тис. грн, або на 53,73%, відбулося в основному за рахунок статей «Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель» та «Кредити фізичним особам – кредитні картки». Корегують величину кредитів та авансів клієнтам значні суми резерв на знецінення кредитів.

За аналізований період скоротилася частка статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» з 16,78% до 9,84%, що негативно характеризує діяльність Банку щодо реалізації політики підтримання ліквідності балансу.

Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів подано в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Грошові кошти та їх еквівалентів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., млн грн

№	Назва статті	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5
1	Грошові кошти в касі	12 101	14 256	15 905
2	Залишок на рахунку в НБУ	5 644	4 766	6 061

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5
3	Залишок на рахунку та обов'язкові резерви в Центральному банку Кіпру	1 505	1 775	1 682
4	Кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» в банках	10909	4503	3727
5	Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки в межах 12 місяців	-	-	(15)
6	Всього грошових коштів та їх еквівалентів	30159	25300	27 360

Як свідчать дані табл. 2.5, за всіма статтями, крім «Кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» в банках», у 2018 році спостерігалось збільшення. Зменшення величини статті «Кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» в банках» пояснюється значним скороченням величини коштів на кореспондентських рахунках, депозитах «овернайт» у банках інших країн.

Таким чином, аналіз динаміки активів Банку у 2016-2018 рр. свідчить про зростання загального обсягу активів, що пояснюється збільшенням статей «Інвестиційні цінні папери», «Грошові кошти та їх еквіваленти», «Кредити та аванси клієнтам». Це, в свою чергу, характеризує діяльність Банку по нарощуванню темпів приросту ресурсної бази як ефективну, але необхідно зауважити стосовно нарощення активних операцій, яке повинно здійснюватися враховуючи рівень ризиків та значну міру залежності банку від його власників.

Аналіз динаміки пасивів АТ КБ «ПриватБанк» свідчить про збільшення загального обсягу пасивів, що було обумовлено зростанням як зобов'язань, так і власного капіталу.

Структура пасивів Банку у 2017-2018 рр. подано в табл. 2.6.

Що стосується структури пасивів, то за аналізований період в ній відбулися зміни у бік збільшення частки власного капіталу з одночасним зменшенням питомої ваги зобов'язань. Аналіз власного капіталу довів, що за

визначений період він зріс у першу чергу за рахунок скорочення накопиченого дефіциту.

Таблиця 2.6 – Структура пасивів АТ КБ «ПриватБанк» у 2017-2018 рр.

Назва статті	2016 рік	2017 рік		2018 рік	
		абс. вел., млн грн	частка, %	абс. вел., млн грн	частка, %
Усього зобов'язань	206109	230056	90,69	246584	88,68
Всього капіталу	(26348)	23619	9,31	31464	11,32
Усього зобов'язань та власного капіталу	179761	253675	100,00	278048	100,00

Що стосується динаміки зобов'язань банку, то на зменшення їх загального обсягу вплинуло скорочення величини таких статей: «Заборгованість перед НБУ», «Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями». Щодо структури зобов'язань, то у ній переважали кошти клієнтів.

Далі проаналізуємо фінансові результати та фінансовий стан АТ КБ «ПриватБанк».

2.2 Аналіз фінансових результатів діяльності банку

Фінансовим результатом діяльності комерційного банку є прибуток, який залежить переважно від співвідношення його доходів і витрат. Фінансові результати діяльності банку характеризують ефективність функціонування банку. Різні сторони діяльності банку одержують закінчену грошову оцінку в системі показників фінансових результатів. Узагальнено ці показники представлені у звіті про фінансові результати (про прибутки і збитки). Основне призначення системи показників фінансових результатів банку полягає у всебічному, комплексному відображенні підсумків їх діяльності.

Прибуткова діяльність банку дає можливість керівництву збільшити

капітал банку, що в свою чергу підвищує рівень фінансової стійкості установи.

Аналіз динаміки фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр. наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., млн грн

Назва статті	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відносна зміна, %	
				2017/ 2016	2018/ 2017
1	2	3	4	5	6
Процентні доходи	33255	24485	30754	-26,37	25,60
Процентні витрати	(29364)	(18374)	(14002)	37,43	23,79
Чистий процентний дохід	3891	6111	16752	57,05	174,13
Відрахування до резерву на зменшення корисності	(154617)	(7379)	(6089)	95,23	17,48
Чисті процентні доходи після вирахування до резерву на зменшення корисності	(150726)	(1268)	10663	99,16	940,93
Доходи за виплатами та комісійними	10365	13211	19590	27,46	48,29
Витрати за виплатами та комісійними	(2205)	(3017)	(4402)	-36,83	-45,91
Прибутки мінус збитки від вбудованих похідних фінансових інструментів	(23955)	3491	-	114,57	-100,00
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів	(206)	1084	1983	626,21	82,93
Прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти	(4266)	(2501)	1145	41,37	145,78
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1981	-	3	-100,00	100,00
Збитки мінус прибутки від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	-	-	(3085)	-	-100,00
Зменшення корисності нематеріальних активів	-	(1)	-	-100,00	100,00
Зменшення корисності майна, що перейшло во власність банку як заставодержателя	-	(71)	(13)	-100,00	81,69

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6
Зменшення корисності інвестицій в асоційовану компанію	-	(99)	-	-100,00	100,00
Адміністративні та інші операційні витрати	(9906)	(12194)	(13988)	-23,10	-14,71
Інші доходи	2104	1530	1457	-27,28	-4,77
Інші витрати	-	(15)	(11)	-100,00	26,67
Прибуток (збиток) до оподаткування	(176814)	397	12789	100,22	31,21
Доходи/(витрати) з податку на прибуток	576	(19)	9	-103,30	147,37
Чистий прибуток (збиток) за рік	(176238)	378	12798	100,21	32,86
Інші сукупні витрати	(611)	(1016)	(1874)	-66,28	-84,45
Всього сукупних доходів/(витрат) за рік	(176849)	(638)	10924	99,64	1812,12
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	(2230,86)	0,90	17,39	100,04	1832,22

Зазначимо, що 2016 рік Банк закінчив зі збитками на суму 176238,00 млн грн. Тоді як вже у 2017 році Банк отримав прибуток у розмірі 378,00 млн грн, збільшив величину чистого прибутку у 2018 році до 12798,00 млн грн, тобто на 32,86%. Загальні доходи банку збільшилися з 45724,00 млн грн у 2016 р. до 51801,00 млн грн у 2018 р., тобто на 13,29%. Це говорить про збільшення масштабів діяльності банку на ринку фінансових послуг та розширення видів банківських продуктів. При цьому стаття «Процентні доходи» мали нестійку динаміку. Доходи за виплатами та комісійними мали позитивну динаміку, а інші доходи мали від'ємну динаміку.

В структурі доходів найбільшу частку займали процентні доходи (59,37% у 2018 році). Наступною статтею за значимістю є доходи за виплатами та комісійними (37,82% у 2018 році).

Аналіз динаміки витрат (табл. 2.7) свідчить про зниження загального їх обсягу з 42086,00 млн грн у 2016 р. до 34277,00 млн грн у 2018 р., тобто на 18,55%, що пов'язано зі скороченням процентних витрат.

Результативним показником діяльності банку є величина одержаного прибутку. Рівень окупності прибутком статутного та загального капіталу, активів (у тому числі дохідних), а також витрат банку характеризує їх рентабельність. Проаналізуємо відносні показники, що характеризують ефективність управління банком.

Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують ефективність діяльності банку, подано в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують ефективність діяльності банку [23, с. 576]

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст показника визначає
Рентабельність за чистим прибутком		
1. Рентабельність активів, %	$R_a = \frac{ЧП}{Азаг}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічних активів у цілому (Азаг)
2. Рентабельність дохідних активів, %	$R_{д.а} = \frac{ЧП}{Ад}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічних дохідних активів (Ад)
3. Рентабельність загального капіталу, %	$R_{з.к} = \frac{ЧП}{Кзаг}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічного загального капіталу (Кзаг)
4. Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу), %	$R_{а.к} = \frac{ЧП}{Ка.к}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічного акціонерного капіталу (Ка.к)
5. Рентабельність діяльності за витратами, %	$R_v = \frac{ЧП}{Взаг}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) усіх витрат банку (Взаг)
6. Продуктивність праці середньорічного працівника, грн/чол.	$R_{пр.} = \frac{ЧП}{СП}$	Рівень чистого прибутку (ЧП) на одного середньорічного працівника (СП)

Одним із факторів зниження рентабельності дохідних активів є зростання їх середньорічного обсягу, тоді як зростання чистого прибутку відбувається нижчими темпами. При цьому, значне зростання дохідних активів – позитивне явище і свідчить про перспективність їх менеджменту в наступному періоді.

Рентабельність загального капіталу, як і статутного фонду, характеризує діяльність банку з погляду ефективності управління щодо розміщення активів, тобто їх можливості приносити доход. Варто звернути увагу, що випадки різкого зростання цього показника можуть свідчити про

наявність операцій з високим рівнем кредитного ризику, різкі зміни в зменшенні можуть відображати високий рівень іммобілізації активів і, як наслідок, ризик втрат оперативного мобільного управління активами. Водночас плавні зміни при виникненні будь-якого тренду (зміни) можуть свідчити про кваліфіковано сформовану структуру активів банку.

Рентабельність діяльності банку за витратами є головним показником, узагальнює його діяльність, бо тільки рівень витрат і доходів формують як рівень балансового, так і чистого прибутку. Усі інші показники рентабельності є похідними, і їх визначення можливе лише тоді, коли на основі доходів і витрат одержаний прибуток.

Продуктивність праці – показник, що характеризує величину чистого прибутку на одного середньорічного працівника. Порівняно з іншими розглянутими вище показниками, що характеризують ефективність управління банком, застосовується в практиці банківської діяльності меншою мірою, бо його рівень не відображає, так як в інших галузях економіки, досягнутий рівень, а тільки додатково розкриває роль персоналу в результатах діяльності [23, с. 577].

Вихідні дані та розрахунок коефіцієнтів рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Вихідні дані та розрахунок коефіцієнтів рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва показника	Ум. познач.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відносна зміна в % або абсолютна зміна	
					2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7
Вихідні дані, млн грн						
1. Чистий прибуток (збиток)	ЧП (ЧЗ)	(176238)	378	12798	100,21	32,86
2. Середньорічні активи	Азаг	179761	253675	278048	41,11	9,61

Продовження таблиці 2.9

1	2	3	4	5	6	7
3. Середньорічні дохідні активи	<i>Ад</i>	97025	165011	230221	70,07	39,52
4. Середньорічний загальний капітал	<i>Кзаг</i>	(26348)	23619	31464	189,64	33,21
5. Середньорічний статутний фонд (акціонерний капітал)	<i>Ка.к</i>	50695	206060	206060	306,47	0,00
6. Загальні витрати	<i>Взаг</i>	42086	34616	34277	-17,75	-0,98
7. Середньорічна чисельність працівників, осіб	<i>СЧП</i>	21030	21460	22000	2,04	2,52
Коефіцієнти ефективності за чистим прибутком						
1. Рентабельність активів, % (ряд. 1 : ряд. 2)	<i>Ра</i>	-	0,15	4,60	0,15	4,45
2. Рентабельність дохідних активів, % (ряд. 1 : ряд. 3)	<i>Рд.а</i>	-	0,23	5,56	0,23	5,33
3. Рентабельність загального капіталу, % (ряд. 1 : ряд. 4)	<i>Рз.к</i>	-	1,60	40,68	1,60	39,08
4. Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу), % (ряд. 1 : ряд. 5)	<i>Ра.к</i>	-	0,18	6,21	0,18	6,03
5. Рентабельність діяльності по витратах, % (ряд. 1 : ряд. 6)	<i>Рв</i>	-	1,09	37,34	1,09	36,25
6. Продуктивність праці середньо-річного працівника, тис. грн/чол. (ряд. 1 : ряд. 7)	<i>Рпр.</i>	-	17,61	581,73	100,00	32,03

Таким чином, Банк працював рентабельно у 2017-2018 рр., що говорить про ефективну діяльність у сфері управління Банком за цей період.

2.3 Аналіз фінансового стану банку

Огляд методичної літератури з аналізу банківської діяльності та ознайомлення з практикою безпосередньо в банках свідчить, що на сьогодні

єдина система показників, які в узагальнюючому вигляді характеризують їх фінансовий стан, остаточно ще не склалася. Кожний банк використовує свої самостійно розроблені методики, що включають різні показники, які часто суттєво різняться. Оціночні показники являють собою коефіцієнти, що розраховуються на основі даних балансу комерційного банку та звіту про прибутки і збитки.

Оцінку фінансового стану банку здійснимо з використанням основних груп показників: ліквідності; фінансової стійкості; ділової активності.

Під ліквідністю банку розуміють його здатність швидко перетворювати свої активи в грошові кошти з мінімальною втратою їх вартості з метою своєчасного виконання своїх зобов'язань.

Причиною важливості підтримання належної ліквідності комерційного банку є сама специфіка його діяльності: він оперує великою масою чужих грошей, які в будь-який момент можуть бути вилучені їх власниками.

Ліквідність банку визначається збалансованістю між строками і сумами погашення активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел та напрямів використання коштів, зокрема таких, як видача кредитів та здійснення витрат.

Отже, ліквідність банку ґрунтується на постійному підтриманні об'єктивно необхідного співвідношення між трьома її складовими – власним капіталом банку, залученими та розміщеними ним коштами через оперативне управління їх структурними елементами.

Джерелами коштів для виконання зобов'язань банку є грошові кошти банку (готівка в касі та кошти на кореспондентських рахунках), активи, що можуть бути швидко перетворені в грошові кошти, міжбанківські кредити, які за необхідності можуть бути отримані з міжбанківського ринку чи від Центрального банку [46, с. 153-155].

З метою захисту інтересів клієнтів та забезпечення фінансової надійності банків Національний банк України встановлює для всіх комерційних банків економічні нормативи. Серед них є і нормативи

ліквідності, виконання яких покликане забезпечити достатню ліквідність комерційних банків, допомагає проаналізувати здатність комерційного банку виконувати свої зобов'язання, а в динаміці – ще й оцінити тенденції змін ліквідності банку, знання яких є необхідною передумовою якісного управління ліквідністю, а отже, й доброго фінансового стану банку, стабільності всієї банківської системи.

Національний банк України установив такі нормативи ліквідності:

1) норматив миттєвої ліквідності ($H4$) встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (коштів у касі та на кореспондентських рахунках). Він визначається як співвідношення суми коштів у касі та на кореспондентських рахунках ($A_{вл}$) до зобов'язань банку, що обліковуються за поточними рахунками ($Зп$), за формулою:

$$H4 = \frac{A_{вл}}{Зп} . \quad (2.1)$$

До зобов'язань, що обліковуються за поточними рахунками, належать кошти до запитання інших банків, розміщені в банку (у тому числі кошти НБУ), кошти бюджетів, кошти до запитання юридичних та фізичних осіб, кошти на клірингових та транзитних рахунках.

Нормативне значення нормативу $H4$ має бути не меншим ніж 20%;

2) норматив поточної ліквідності ($H5$) встановлюється для визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку.

Для розрахунку нормативу поточної ліквідності враховуються вимоги і зобов'язання банку з кінцевим строком погашення до 30 днів (включно). Цей норматив визначається як співвідношення активів первинної та вторинної ліквідності терміном погашення до 30 днів ($A_{пв}$) до зобов'язань банку з кінцевим строком погашення до 30 днів ($З$) за формулою:

$$H5 = \frac{A_{ne}}{3}. \quad (2.2)$$

До активів первинної та вторинної ліквідності в розрахунку нормативу поточної ліквідності належать: готівкові кошти; банківські метали; кошти на кореспондентських рахунках, відкриті в Національному банку та інших банках; строкові депозити, розміщені в Національному банку та інших банках; боргові цінні папери, що рефінансуються та емітовані Національним банком, у портфелі банку на продаж та на інвестиції; боргові цінні папери в портфелі банку на продаж та на інвестиції; надані кредити.

До зобов'язань належать: кошти до запитання; короткострокові та довгострокові кредити, які одержані від Національного банку та інших банків; кошти бюджету України; строкові депозити інших банків та клієнтів; цінні папери власного боргу, емітовані банком; субординований борг банку; зобов'язання і вимоги за всіма видами гарантій, порук, авалів; зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам і банкам.

Нормативне значення нормативу $H5$ має бути не менше ніж 40%;

3) норматив короткострокової ліквідності ($H6$) встановлюється для контролю за здатністю банку виконувати прийняті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів.

Норматив короткострокової ліквідності визначають як співвідношення ліквідних активів терміном погашення до одного року (A_l) до короткострокових зобов'язань терміном погашення до одного року (Z_k) за формулою:

$$H6 = \frac{A_l}{Z_k}. \quad (2.3)$$

До ліквідних активів у розрахунку нормативу короткострокової ліквідності включаються: готівкові кошти; банківські метали; кошти на кореспондентських рахунках, відкриті в Національному банку та інших

банках; короткострокові депозити, розміщені в Національному банку та інших банках; короткострокові кредити, надані іншим банкам.

До короткострокових зобов'язань належать: кошти до запитання; кошти бюджету України; короткострокові кредити, одержані від Національного банку та інших банків; короткострокові депозити інших банків і клієнтів; короткострокові цінні папери власного боргу, емітовані банком; зобов'язання і вимоги за всіма видами гарантій, авалів; зобов'язання з кредитування, які надані банкам і клієнтам.

Нормативне значення нормативу Н6 має бути не менше ніж 20%.

Коефіцієнти, які характеризують ліквідність, аналізуються в динаміці, що дає змогу виявити загальні тенденції в зміні ліквідності банківської системи та окремого банку.

У табл. 2.10 наведено вихідні дані та розрахунок нормативів ліквідності Банку.

Таблиця 2.10 – Вихідні дані та розрахунок нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва показника	Ум. познач.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відносна зміна, %	
					2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7
Вихідні дані, млн грн						
1. Високоліквідні активи (ГК в касі та на коррахунках)	<i>Авл</i>	30159	25300	27 360	-16,11	8,14
2. Зобов'язання за поточними рахунками	<i>Зп</i>	198703	224561	240872	13,01	7,26
3. Активи первинної та вторинної ліквідності	<i>Апв</i>	127184	193214	257581	51,92	33,31
4. Зобов'язання банку терміном погашення 30 днів	<i>З</i>	201494	224926	241071	11,63	7,12
5. Активи ліквідні терміном погашення до одного року	<i>Ал</i>	156867	230490	260324	46,93	12,94

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5	6	7
6. Короткострокові зобов'язання терміном погашення до одного року	3к	203442	224947	241205	10,58	7,23
Розрахунок коефіцієнтів					Оптимальне значення	
1. Норматив миттєвої ліквідності, частка од.	Н4	0,151	0,113	0,114	не менше 0,20	
2. Норматив поточної ліквідності, частка од.	Н5	0,631	0,859	1,068	не менше 0,40	
3. Норматив короткострокової ліквідності, частка од.	Н6	0,770	1,025	1,079	не менше 0,20	

За розрахованими коефіцієнтами, у 2016-2018 рр. банк дотримувався нормативних вимог НБУ щодо поточної і короткострокової ліквідності та забезпечував активами свою здатність погашати вимоги перед кредиторами по господарській діяльності та акціонерами.

Динаміка величин нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр. подано на рис. 2.4.

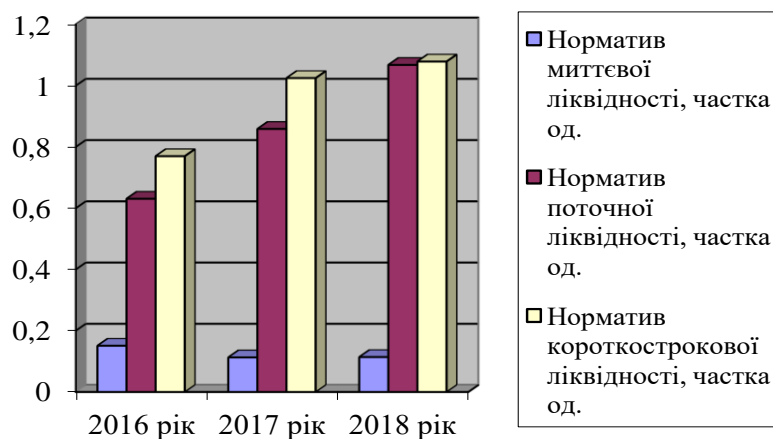

Рис. 2.4 – Динаміка величин нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Оцінимо також ділову активність банку, яку рекомендують визначити через аналіз взаємозв'язку оцінки ресурсного потенціалу банку (пасивів) і його

використання як у цілому в активах, так і його окремих вкладень в інвестиції, в кредитний портфель, у матеріально-технічне забезпечення [23, с. 562].

Ділова активність банку характеризується його спроможністю залучати кошти й ефективністю та раціональністю їх розміщення.

Показники ділової активності дають змогу інтерпретувати стан і використання банком економічного потенціалу, тобто наявних і прихованих можливостей, і вагомість взятих на себе ризиків господарювання.

Узагальнення коефіцієнтів, алгоритм розрахунку та їх економічний зміст наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують ділову активність банку [23, с. 563]

№	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст показника
1	2	3	4
а) в частині пасивів			
1	Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	$K_{зк} = \frac{Зк}{П_{заг}}$	Питома вага залучених коштів ($Зк$) у загальних пасивах ($П_{заг}$)
2	Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	$K_{змбк} = \frac{МБК}{П_{заг}}$	Питома вага одержаних міжбанківських кредитів ($МБК$) у загальних пасивах ($П_{заг}$)
3	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	$K_{зда} = \frac{Да}{Зк}$	Співвідношення дохідних активів ($Да$) і залучених коштів ($Зк$)
4	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	$K_{зкр} = \frac{КР}{Зк}$	Питома вага кредитного портфеля ($КР$) у залучених коштах ($Зк$)
5	Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель	$K_{дскр} = \frac{КР}{Дс}$	Співвідношення кредитного портфеля ($КР$) і депозитів строкових ($Дс$)
б) в частині активів			
1	Коефіцієнт дохідних активів	$K_{да} = \frac{Ад}{Аз}$	Питома вага дохідних активів ($Ад$) у загальних активах ($Аз$)
2	Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	$K_{кра} = \frac{КР}{Аз}$	Питома вага кредитного портфеля ($КР$) у загальних активах ($Аз$)

Продовження таблиці 2.11

1	2	3	4
3	Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	$K_{ia} = \frac{ЦПП}{A_3}$	Питома вага портфеля цінних паперів і паїв (ЦПП) у загальних активах (A_3)
4	Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	$K_{ida} = \frac{ЦПП}{A_d}$	Питома вага інвестицій (ЦПП) у дохідних активах (A_d)
5	Коефіцієнт проблемних кредитів	$K_{nkr} = \frac{КР_{нб}}{КР}$	Питома вага проблемних (прострочених і безнадійних) кредитів ($КР_{нб}$) у кредитному портфелі в цілому ($КР$)

Вихідні дані та розрахунок коефіцієнтів ділової активності подано в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Вихідні дані та розрахунок основних коефіцієнтів ділової активності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

№	Назва показника	Ум. позн.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відносна зміна, %	
						2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7	8
I. У частині пасивів							
а) Вихідні дані, млн грн							
1	Пасиви загальні	$П_{заг}$	179761	253675	278048	41,11	9,61
2	Залучені кошти всього	$З_k$	206109	230056	246584	11,62	7,18
3	Міжбанківські кредити одержані	$МБК_{од}$	2667	234	195	-91,23	-16,67
4	Кредитний портфель	$КР$	32 615	38 335	50 140	17,54	39,52
5	Активи дохідні	A_d	97025	165011	230221	70,07	39,52
б) Коефіцієнти ділової активності пасивів, частка од.							
1	Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів (ряд. 2 : ряд. 1)	$K_{зк}$	1,147	0,907	0,886	-20,92	-2,32
2	Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів (ряд. 3 : ряд. 1)	$K_{змбк}$	0,0150	0,0009	0,0007	-94,00	-22,22
3	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи (ряд. 2 : ряд. 5)	$K_{зда}$	2,124	1,394	1,071	-34,37	-23,17

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель (ряд. 4 : ряд. 2)	$K_{зкр}$	0,158	0,167	0,203	5,69	21,56
II. У частині активів							
а) Вихідні дані, тис. грн							
1	Активи загальні	A_z	179761	253675	278048	41,12	9,61
2	Активи дохідні	A_d	97025	165011	230221	70,07	39,52
3	Кредитний портфель	KP	32 615	38 335	50 140	17,54	30,78
4	Вкладення в цінні папери і в паї асоційованих компаній	$ЦПП$	64409	126676	180081	96,67	42,16
5	Прострочені і безнадійні кредити	$KP_{нб}$	1350	1725	1562	27,78	-9,45
б) Коефіцієнти ділової активності активів, частка од.							
1	Коефіцієнт рівня дохідних активів (ряд. 2 : ряд. 1)	$K_{да}$	0,539	0,650	0,828	20,59	27,38
2	Коефіцієнт кредитної активності (ряд. 3 : ряд. 1)	$K_{кра}$	0,181	0,151	0,180	-16,57	19,21
3	Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь (ряд. 4 : ряд. 1)	K_{ia}	0,358	0,499	0,648	39,39	29,86
4	Коефіцієнт (частка) інвестицій у дохідних активах (ряд. 4 : ряд. 2)	K_{ida}	0,664	0,768	0,782	15,66	1,82
5	Коефіцієнт проблемних кредитів (ряд. 5 : ряд. 3)	$K_{нкp}$	0,041	0,045	0,031	9,76	-31,11

З даних табл. 2.12 видно, що водночас коефіцієнти, а отже, і рівні активності розміщення та використання залучених коштів в активи банку, були недостатньо високими та мали здебільшого від'ємну динаміку. Так, коефіцієнти використання залучених коштів у дохідні активи у 2016-2018 рр. становили 2,124; 1,394; 1,071, відповідно, а в кредитний портфель – 0,158; 0,167 і 0,203, відповідно.

Фахівці вважають, що частка дохідних активів у загальних активах банку повинна бути на рівні 0,75-0,85. Зменшення частки дохідних активів нижче 0,70 свідчить про можливі проблеми в діяльності банку [58, с. 463].

Величини частки доходних активів у банку відповідають зазначеним нормативам і мають тенденцію до збільшення. Ділова активність активів характеризується рівнем вкладень ресурсів банку в доходні активи, кредитний портфель, у цінні папери та розкриває як досягнутий рівень, так і можливості банку в даний період. Збільшення доходних активів у цілому (на 70,07% у 2017 році та на 39,52% у 2018 році), з їх диверсифікацією в кредитний та інвестиційний портфелі, за більшістю показників свідчить про утримання ділової активності Банку та розширення власного місця на фінансовому ринку і те, що Банк намагається зменшити ризики, що виражається в збільшенні статутного капіталу, щоб мати вільні кошти.

Активність залучення коштів у цінні папери та пайова участь мала позитивну динаміку, оскільки у 2017 році підвищилася на 39,39% – з 0,358 до 0,499, а у 2018 році – підвищилася на 29,86% до 0,648. Величина частки інвестицій у доходних активах мала аналогічну динаміку – у 2017 році підвищилася на 15,66% з 0,664 до 0,768, а у 2018 році – підвищилася на 1,82% до 0,782.

Негативно впливає на ділову активність наявність у Банку у 2016-2018 рр. проблемних кредитів. Так, у 2017 році величина коефіцієнту проблемних кредитів у порівнянні з 2016 роком збільшилася на 9,76% та склала 0,045, однак, у 2018 році вона знизилася на 31,11% та склала 0,031, що може позитивно характеризувати ситуацію з поверненням виданих кредитів.

Таким чином, можна зробити висновок, що у 2016-2018 роках у Банка була тенденція до уповільнення ділової активності, що пов'язано з багатьма факторами, такими, наприклад, як, загальна ситуація на банківському ринку України, політична та економічна нестабільність, але в той же час АТ КБ «ПриватБанк» робить все можливе для зменшення загроз свого існування та покращення свого стану.

На основі проаналізованих показників фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» слід зазначити, що протягом аналізованого періоду показники ділової активності та ліквідності характеризують фінансовий стан

Банку як задовільний.

Оцінимо також фінансову стійкість банку, використовуючи такі коефіцієнти [23, с. 555]:

- коефіцієнт надійності;
- коефіцієнт фінансового важеля;
- коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів;
- коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом;
- коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують фінансову стійкість банку, наведено у табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують фінансову стійкість банку [23, с. 558]

№	Назва показника	Алгоритм розрахунку за балансом	Економічний зміст показника визначає
1	Коефіцієнт надійності	$K_n = \frac{K}{3_k}$	Співвідношення власного капіталу (K) до залучених коштів (3_k). Рівень залежності банку від залучених коштів
2	Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{фв} = \frac{3_k}{K}$	Співвідношення зобов'язань банку (3_k) і капіталу (K), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу	$K_{ук} = \frac{K}{A_{заг}}$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (K) в активізації та покритті різних ризиків
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	$K_{зк} = \frac{A_k}{K}$	Співвідношення капіталізованих активів (A_k) і власного капіталу (K). Показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно)
5	Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	$K_{зда} = \frac{(K - НАд - Зб)}{Ad}$, де $НАд$ – недоходні активи; Ad – дохідні активи; $Зб$ – збитки	Сигналізує про захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом
6	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{мк} = \frac{A}{K_a}$	Ступінь покриття активів (A) (акціонерним) капіталом (K_a)

Вихідні дані та розрахунок основних коефіцієнтів фінансової стійкості банку подано в табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Вихідні дані та розрахунок основних коефіцієнтів фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

№	Назва показника	Ум. позн.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відносна зміна, %	
						2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Вихідні дані, млн грн							
1	Власний капітал	K	(26348)	23619	31464	189,64	33,21
2	Статутний капітал	K_a	50695	206060	206060	306,47	0,00
3	Залучені кошти	Z_k	206109	230056	246584	11,62	7,18
4	Активи загальні	A	179761	253675	278048	41,12	9,61
5	Активи дохідні	A_d	97025	165011	230221	70,07	39,52
6	Активи недохідні	HA_d	12371	10579	5338	-14,49	-49,54
7	Активи капіталізовані	A_k	10522	12610	12386	19,84	-1,78
8	Збитки	Z_b	176238	-	-	-	-
Коефіцієнти фінансової стійкості, частка од.						Оптимальне значення	
1	Коефіцієнт надійності (ряд. 1 : ряд. 3)	K_n	-	0,103	0,128	не менше 5%	
2	Коефіцієнт «фінансового важеля» (ряд. 3 : ряд. 1)	$K_{фв}$	-	9,71	7,81	у межах 1 : 20	
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (ряд. 1 : ряд. 4)	$K_{ук}$	-	0,093	0,113	не менше 10%	
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу (ряд. 7 : ряд. 1)	$K_{зк}$	-	0,534	0,394	-	
5	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу (ряд. 4 : ряд. 2)	$K_{мк}$	3,546	1,231	1,349	12,00-15,00	

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7	8
6	Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом ((ряд. 1 – ряд. 6 – ряд. 8) : ряд. 5)	$K_{зда}$	-2,215	0,079	0,113	-	

З наведених у табл. 2.14 даних видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0%) дещо збільшився: у 2017 році становив 10,30%, а у 2018 році – 12,80%. Тобто Банк мав достатньо високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має свої, дешевші, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт фінансового важеля при максимально допустимому співвідношенні 1 : 20 становив: у 2017 році – 9,71, у 2018 році – 7,81. Це свідчить про те, що банк підвищив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, навіть за достатньо високого забезпечення власними. Величина коефіцієнту участі власного капіталу у формуванні активів збільшилася за аналізований період з 9,30% у 2017 році до 11,30% у 2018 році і вже відповідав оптимальному значенню (не менше 10%). Коефіцієнт захищеності власного капіталу мав тенденцію до зниження у 2018 році у порівнянні з 2017 році – з 0,534 до 0,394 у 2018 році, що говорить про деяке зниження рівня захищеності власного капіталу.

Щодо коефіцієнту захищеності дохідних активів власним капіталом, то у продовж 2017-2018 років його величина мала позитивну динаміку. Так, якщо у 2016 році цей коефіцієнт мав негативне значення (-2,215), то у 2017 році – вже позитивне значення (0,079), а у 2018 році – величина збільшилася до 0,113 із-за того, що Банк з 2018 року став отримувати прибуток.

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношенні 12,0-15,0 разів він у 2016 році становив 3,546, у 2017 році – 1,231, а у 2018 році дещо збільшився – до 1,349, тобто фактичні значення коефіцієнту замалі, і це свідчить, насамперед, про те, що темп зростання активів менше темпу зростання акціонерного капіталу, а відповідно це негативно характеризує менеджмент власного капіталу.

Отже, можна зробити висновок, що фінансова стійкість банку у цілому забезпечена його капіталом і він може захищати банк від ймовірних ризикованих втрат, але ступінь покриття активів акціонерним капіталом знаходиться на низькому рівні та Банк за аналізований період знизив захист доходних активів власним капіталом, що говорить про недостатньо ефективний менеджмент власного капіталу.

Таким чином, на основі проаналізованих показників фінансового стану банку слід зазначити, що протягом аналізованого періоду показники ділової активності, ліквідності та достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк» мають задовільний рівень, однак, за деякими показниками не досягнуті величини, що відповідають нормативам.

Висновки до розділу 2

Виконано аналіз динаміки та структури активу та пасиву банку у 2016-2018 рр. У загальному обсязі ресурсів, якими володіє Банк, переважають зобов'язання банку. В структурі зобов'язань банку на протязі аналізованого періоду значну частку складають кошти клієнтів, що відповідає характерному для банку типу депозитної політики. Так, їх частка у 2018 році склала 93,70%. При цьому заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями займала незначну частку в структурі зобов'язань банку (0,08% у 2018 році). Заборгованість перед НБУ займала другу позицію

в структурі зобов'язань банку, однак, частка її зменшувалася на протязі 2016-2018 рр. з 8,70% у 2016 році до 3,98% у 2018 році.

На протязі аналізованого періоду найбільш значною статтею є стаття «Інвестиційні цінні папери», яка у 2018 році склала 64,77%, збільшившись у порівнянні з 2016 роком на 28,93%.

За аналізований період скоротилася частка статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» з 16,78% до 9,84%, що негативно характеризує діяльність Банку щодо реалізації політики підтримання ліквідності балансу.

Зазначимо, що у 2016 році Банк отримав збитків на суму 176238,00 млн грн. Тоді як вже у 2017 році Банк працював прибутково – 378,00 млн грн, збільшив величину чистого прибутку у 2018 році на 32,9%. Загальні доходи банку збільшилися з 2016 року до 2018 року на 13,3%. Це говорить про збільшення масштабів діяльності банку на ринку фінансових послуг та розширення видів банківських продуктів. В структурі доходів найбільшу частку займали процентні доходи (59,37% у 2018 році).

У 2016-2018 роках банк дотримувався нормативних вимог НБУ щодо поточної і короткострокової ліквідності та забезпечував активами свою здатність погашати вимоги перед кредиторами по господарській діяльності та акціонерами.

Виконано оцінку показників фінансового стану банку. У 2016-2018 рр. у Банка була тенденція до уповільнення ділової активності, що пов'язано з багатьма факторами (загальна ситуація на банківському ринку України, політична та економічна нестабільність тощо), але в той же час АТ КБ «ПриватБанк» робить все можливе для зменшення загроз свого існування та покращення свого стану.

Таким чином, протягом 2016-2018 рр. показники ділової активності, ліквідності та достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк» мають задовільний рівень, однак, за деякими показниками не досягнуті величини, що відповідають нормативам.

3 ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ СТАНУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Експертні методи оцінки фінансово-економічної безпеки банку

Система управління фінансами передбачає проведення оцінки фінансового стану банку за допомогою визначення розмірів відхилень фактичних значень показників від передбачених нормативами, або досягнутих темпів зростання. Для виявлення загроз недостатньо аналізу змін зазначених індикаторів за роками, за звітний період або порівняно з аналогами. Такий аналіз не дає чіткої відповіді, наскільки критична ситуація, який рівень загрози для бізнесу. Система показників-індикаторів, які отримали кількісне вираження, дозволяє завчасно сигналізувати про небезпеку і вживати заходів щодо її попередження. Найвищий ступінь безпеки досягається за умови, що весь комплекс показників перебуває в межах допустимих меж своїх порогових значень, а порогові значення одного показника досягаються не на шкоду іншим. Отже, за межами порогових значень показників банк втрачає здатність до стійкості, динамічного саморозвитку, конкурентоспроможності на зовнішніх і внутрішніх ринках, і навіть може стати об'єктом ворожого поглинання [35].

Однак проблемним питанням є визначення порогових значень індикаторів, а також вибір самих індикаторів. Слід прагнути до того, щоб система індикаторів не була громіздкою. Обмеження числа показників не тільки підвищує наочність результатів, але і дає можливість прийти до однозначних висновків щодо фінансової безпеки банку і підвищує оперативність оцінки ситуації при її аналізі. Система індикаторів повинна відповідати складу і важливості основних загроз фінансово-економічної безпеки банку. До таких індикаторів можна віднести, наприклад такі:

– коефіцієнт покриття (оборотні кошти/короткострокові

зобов'язання);

- коефіцієнт автономії (власний капітал/валюта балансу);
- рівень фінансового левериджу (довгострокові зобов'язання/власний капітал);
- коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати (прибуток до сплати відсотків і податків/відсотки до сплати);
- рентабельність активів (чистий прибуток/валюта балансу);
- рентабельність власного капіталу (чистий прибуток/власний капітал);
- середньозважена вартість капіталу;
- показник розвитку (валові інвестиції/амортизаційні відрахування);
- тимчасова структура кредитів;
- показники диверсифікації;
- темпи зростання прибутку, активів тощо.

Враховуючи труднощі з отриманням інформації, а також розрахунком критичних порогових значень показників, велике поширення при оцінці фінансово-економічної безпеки на практиці отримав метод експертних оцінок. При його застосуванні можливо, з одного боку, встановити вагу кожної складової фінансової безпеки банку в формуванні її загального рівня на підставі вагових коефіцієнтів, а з іншого боку – розрахувати інтегральний показник загального рівня фінансово-економічної безпеки банку. При цьому слід зазначити, що простого розрахунку і контролю низки коефіцієнтів і показників явно недостатньо для забезпечення фінансово-економічної безпеки банку. Як мінімум для цього необхідно ще проводити їх аналіз і синтезувати управлінські рішення. У частині аналізу добре зарекомендували себе процедури «скорингу», які передбачають порівняння поточних показників з базовими. При цьому за базові показники вважають: – показники банку за минулі періоди – місяць, квартал, рік; – планові показники (нормативи); – показники конкурентів; – середньоринкові або

середньогалузеві показники.

Крім того, особливістю моделі бальної оцінки є використання медіанного (середньогалузевого) критерію. Оцінюють кожен коефіцієнт. Нормативні значення окремих коефіцієнтів мають певні межі. Значення коефіцієнтів, що виходять за межі діапазону нормативних значень, слід оцінювати балом «Відмінно» (5) або «Незадовільно» (2) залежно від специфіки показників (їх економічного сенсу). Значення коефіцієнтів, що знаходяться всередині нормативного діапазону, оцінюються балом «Добре» (4) або «Задовільно» (3) залежно від того, наскільки вони близькі до «відмінної» або «незадовільної» оцінки. Далі по кожній групі фінансових коефіцієнтів розраховується груповий бал шляхом зважування бальних оцінок показників даної групи, причому сума ваг кожної групи складає 100%. Як правило, відстань між нижньою межею і медіаною менша, ніж між медіаною і верхньою межею значень коефіцієнта. У результаті привласнення бали на основі лише двох критеріїв-мінімального і максимального значення неефективно, тому що істотно занижує бальну оцінку коефіцієнта. У сучасних умовах найчастіше здійснюють порівняння з показниками за минулі періоди. Порівняння з показниками конкурентів, середньогалузевими або середньо-ринковими показниками ускладнене тим, що ринок непрозорий, інформація дістається важко, а через недостатню розвиненість інститутів статистики і значного тіньового сектора, достовірність галузевих і ринкових показників найчастіше невелика.

Наступний клас моделей оцінки фінансового стану банку заснований на оцінці ймовірності його банкрутства. Відомі два основних підходи до передбачення банкрутства: – перший базується на фінансових даних (Z-коефіцієнт Альтмана); – другий виходить з даних по збанкрутілим банкам і порівнює їх з відповідними даними банку, який оцінюється. Крім зазначених кількісних методів передбачення банкрутства необхідно відзначити також якісний підхід, який ґрунтується на вивченні окремих характеристик банку, і є, по суті, експертний висновок про несприятливі тенденції розвитку.

Найпростішою моделлю для передбачення банкрутства підприємства є двофакторна модель Альтмана, яка виходить із двох ключових показників, від яких залежить імовірність банкрутства банку (показники поточної ліквідності і частки позикових коштів). На думку деяких учених, більшої достовірності в оцінюванні фінансового стану банку можна досягти при використанні методу побудови узагальнюючих показників з використанням моделей дискримінантного аналізу, а саме, поділ об'єктів на дві групи: – з хорошим фінансовим станом (не банкрути); – з поганим фінансовим станом (банкрути). Крім того, при визначенні рівня фінансово-економічної безпеки банку доцільно виходити з класифікації ризиків його діяльності: – неризикова зона; – зона допустимого ризику (ризик втрати прибутку); – зона критичного ризику (ризик втрати доходу); – зона катастрофічного ризику (ризик втрати всього майна, тобто банкрутство) [39, с. 129].

Для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку використаємо сучасний підхід до формування показників фінансово-економічної безпеки та сформулюємо методику визначення рівня безпеки з використанням експертних оцінок за наступним алгоритмом%

I. Етап. Визначення інформаційної бази для діагностики рівня фінансово-економічної безпеки.

II. Етап. Вибір системи показників діяльності банку за функціональними складовими безпеки.

III. Етап. Співставлення фактичних і порогових значень показників і розподіл їх за зонами безпеки.

На першому етапі визначається інформаційна база для проведення дослідження. Джерелами інформації повинні слугувати баланс банку, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про працю тощо.

На другому етапі серед показників, які характеризують фінансово-економічну діяльність банку, визначаються ті, які стосуються безпеки банку, а також здійснюється їх обчислення. Ці показники систематизуються за

функціональними складовими економічної безпеки банку.

На третьому етапі нормативні (порогові) значення показників за зонами безпеки порівнюються з фактичними чи плановими значеннями. Для рівня фінансово-економічної безпеки банку важливе значення мають не так самі показники, як їх порогові значення.

Порогове значення – це гранично допустима величина показника, недотримання якого призводить до дестабілізаційних, руйнівних процесів і загрожує економічній безпеці банку. За допомогою порогових значень визначаються зони безпеки, відповідно до видів безпеки, ризику, загрози та небезпеки. Це один із найважливіших етапів, тому що від правильності встановлених нормативних значень показників залежить значення комплексного показника безпеки. У зв'язку з тим, що динаміка змін структури і функцій самостійних підрозділів у сучасному банку дуже висока, потрібна постійна адаптація показників оцінки рівня безпеки. Для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку з використанням кількісних методів використаємо скорингову методику, яка передбачає розрахунок кількості балів, сформованих на основі оцінки фінансових коефіцієнтів та показників [43, 47].

В економічній літературі виділяють дві групи методів проведення діагностики фінансово-економічної безпеки банку – якісні та кількісні.

Якісні методи базуються на використанні експертних оцінок при визначенні певних параметрів. Кількісні методи передбачають розрахунок конкретних показників із подальшою оцінкою і тлумаченням отриманих значень.

На практиці якісну оцінку рівня фінансової безпеки банку необхідно здійснювати шляхом заповнення анкети, зразок якої наведений в табл. 3.1. Анкету про діяльність конкретного банку повинен заповнювати експерт. Це може бути представник вищого керівництва або начальник аналітичного відділу банку [27, с. 193-194].

При заповненні анкети по черзі розглядається кожен з наданих

критеріїв і виставляється оцінка 0 або 1 відповідно до варіанта відповіді на поставлене питання згідно з розподілом балів, який наведений у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Анкета для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку [27, с. 194-195]

№	Критерій	Кількість балів за відповідь	
		ТАК	НІ
1	2	3	4
1	Досвід роботи керівництва банку (голова і члени правління) більше 5 років	1	0
2	Втрата ключових співробітників	0	1
3	У банку є відділ оцінки ризиків	1	0
4	Використання в роботі банку апробованих методик оцінки ризиків	1	0
5	Диверсифікована структура активів і пасивів банку	1	0
6	Значний рівень залежності від акціонерів та інсайдерів	0	1
7	Прозорість роботи банку для клієнтів і контрагентів	1	0
8	Наявність доступу до дешевих ресурсів	1	0
9	Банк належить іноземній материнській компанії	1	0
10	Наявність довгострокової стратегії розвитку (від 3 років і більше)	1	0
11	Втрата основних клієнтів	0	1
12	Погіршення фінансового стану банку	0	1
13	Проведення високоризикових операцій	0	1
14	Ризик зміни умов діяльності, наприклад, зміна правового поля	0	1
15	Негативний вплив зовнішнього середовища	0	1
16	Наявність макроекономічних криз у країні	0	1
17	Збалансованість активів і пасивів за термінами	1	0
18	Збалансованість активів і пасивів за суб'єктами	1	0
19	Збільшення обсягів простроченої заборгованості	0	1
20	Високий рівень проблемних кредитів	0	1
21	Зростання неповернення кредитів	0	1
22	Збільшення частки високоризикових активів	0	1
23	Розголошення конфіденційної інформації про банк	0	1
24	Низький рівень кваліфікації персоналу	0	1
25	Низька рентабельність діяльності (нижча, ніж середня по банківському сектору і (або) по групі, до якої належить банк)	0	1
26	Втрата довіри з боку вкладників (відтік депозитів з банку)	0	1
27	Регулярні випадки збоїв і нестабільної роботи інформаційної системи банку	0	1

Залежно від кількості набраних балів можна застосовувати такий перелік стану фінансово-економічної безпеки банку [27, с. 195]:

- 1) 25-30 % – високий рівень фінансової безпеки банку;

- 2) 20-25 % – достатній рівень фінансової безпеки банку;
- 3) 15-20 % – низький рівень фінансової безпеки банку;
- 4) менше 15 % – критичний рівень фінансової безпеки.

Якщо загальна оцінка нижча від критичного рівня, необхідно проводити комплексний аналіз, який дозволить виявити конкретні проблемні місця в діяльності банку.

Повноцінний аналіз штатного режиму проводиться у рамках комплексної (щоквартальної) діагностики. У разі негативних результатів експрес-діагностики необхідно здійснювати наступний рівень діагностики (комплексний) поза чергою.

Комплексна діагностика проводиться щокварталу і складається з таких типів аналізу:

- 1) якісний аналіз діяльності банку;
- 2) комплексний аналіз із застосуванням коефіцієнтів [27, с. 196].

3.2 Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки банку з використанням скоринг-методики

Для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки банку з використанням кількісних методів рекомендується застосовувати скорингову методику. Основою даної методики є розрахунок кількості балів, який здійснюється за оцінками фінансових коефіцієнтів і показників.

Кожний банк у процесі роботи прагне знайти межу між прибутковістю та ризиком, які знаходяться в прямій залежності. Тобто свідомо йдучи на великі ризики, банк сподівається отримати значний прибуток. Однак необхідно враховувати, що при великих ризиках і значному прибутку діяльність фінансової установи залежить від багатьох факторів. У результаті це може спричинити його неплатоспроможність і, як наслідок, банкрутство. Водночас отримання незначних обсягів прибутку, що можливе при

невисокому рівні ризиків, ставить під сумнів доцільність діяльності даного суб'єкта ринкової економіки, оскільки саме прибуток є основним мірилом ефективності роботи [27, с. 196].

Оскільки фінансова безпека банку визначається рівнем його захищеності та ступенем ефективності діяльності, основою побудови методики оцінки фінансово-економічної безпеки банку є дві групи показників:

- показники, які характеризують ефективність діяльності банку;
- показники, які характеризують рівень його захищеності та здатність протистояти кризовим явищам [49, с. 91].

У табл. 3.2 наведено показники ефективності, формули їх розрахунку та характеристика.

Таблиця 3.2 – Показники ефективності діяльності банку [49, с. 92]

Назва показника	Формула розрахунку	Економічний зміст	Норматив
1	2	3	4
1. Ефективність операцій з процентними коштами, частка од.	$\frac{\text{Процентні доходи}}{\text{Процентні витрати}}$	Збалансованість процентних операцій банку	Більше 1
2. Рентабельність активів, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}}$	Ефективність роботи керівництва банку. Віддача від вкладених коштів. Чим значення вище, тим краще	Не нижче середньогалузевого або середнього значення по групі (I, II, III, IV), в яку входить банк. На сьогоднішній день порогове значення – 1,5%
3. Рівень процентної маржі (кредити – депозити) (чиста процентна маржа), %	$\frac{(\text{Процентні доходи} - \text{Процентні витрати})}{\text{Активи}}$	Характеризує ефективність процентної політики. Чим значення вище, тим краще	Не нижче середньогалузевого або середнього значення по групі (I, II, III, IV), в яку входить банк. На думку окремих авторів, порогове значення – 5%

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
4. Ефективність роботи банку, частка од.	<i>Доходи</i> <i>Витрати</i>	Загальна ефективність роботи банківської установи. Її здатність генерувати дохід	Більше 1
5. Ефективність комісійної діяльності, частка од.	<i>Комісійні доходи</i> <i>Комісійні витрати</i>	Здатність банку заробляти на наданні комісійних послуг	Більше 1
6. Прибуток на одного працівника, грн/чол.	<i>Чистий прибуток</i> <i>Кількість працівників</i>	Продуктивність (ефективність) праці працівників банку. Чим значення вище, тим краще	Не нижче середньогалузевого або середнього значення по групі (I, II, III, IV), в яку входить банк

Вихідні дані та розрахунок коефіцієнтів ефективності діяльності Банку у 2016-2018 рр. подано в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Вихідні дані та розрахунок коефіцієнтів ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Порогове знач.	Відносна зміна в %, або абсолютна зміна	
					2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7
Вихідні дані, млн грн						
1. Чистий прибуток (збиток)	(176238)	378	12798	-	100,21	32,86
2. Середньорічні активи	97025	165011	230221	-	70,07	39,52
3. Процентні доходи	33255	24485	30754	-	-26,37	25,60
4. Процентні витрати	(29364)	(18374)	(14002)	-	37,43	23,79
5. Доходи загальні	45724	39226	51801	-	-14,21	32,06
6. Витрати загальні	42086	34616	34277	-	-17,75	-0,98
7. Комісійні доходи	10365	13211	19590	-	27,46	48,29
8. Витрати комісійні	(2205)	(3017)	(4402)	-	-36,83	-45,91
9. Середньорічна чисельність працівників, осіб	21030	21460	22000	-	2,04	2,52

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнти ефективності						
1. Рентабельність активів, % (ряд. 1 : ряд. 2)	-	0,23	5,56	1,5%	100,00	5,33
2. Рівень процентної маржі (чиста процентна маржа), % ((ряд. 3 – ряд. 4) : ряд. 2) · 100%	4,01	3,70	7,28	5,0%	-0,31	3,58
3. Ефективність роботи банку (коефіцієнт окупності витрат доходами), частка од. (ряд. 5 : ряд. 6)	1,086	1,133	1,510	>1	4,32	33,27
4. Ефективність операцій з процентними коштами, частка од. (ряд. 3 : ряд. 4)	1,132	1,333	2,196	>1	29,04	64,74
5. Ефективність комісійної діяльності, частка од. (ряд. 7 : ряд. 8)	4,700	4,379	4,450	>1	-6,83	1,62
6. Прибуток на одного співробітника (продуктивність праці середньорічного працівника), тис. грн/чол. (ряд. 1 : ряд. 9)	-	17,614	55,590	11,00 тис. грн/чол.	100,00	37,976

Наступною групою є показники захищеності банку. Перелік показників захищеності банку, їх стисла характеристика подано в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Показники, що характеризують рівень захищеності банку [23, с. 93-94]

Назва показника	Формула розрахунку	Економічний зміст	Норматив
1	2	3	4
1. Ліквідність (миттєва), %	<i>Високоліквідні активи</i> <i>Поточні пасиви</i>	Здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання за рахунок високоліквідних активів	>20% (або 0,2)

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4
2. Рівень проблемних кредитів, %	<i>Проблемні кредити</i> <i>Кредитний портфель</i>	Характеризує якість кредитного портфеля. Рівень простроченої заборгованості в ньому	<5%
3. Коефіцієнт кредитних ризиків, частка од.	<i>Проблемні кредити</i> <i>Резерви під кредити</i>	Рівень покриття резервами потенційних збитків від кредитних операцій	<1
4. Коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань, частка од.	<i>Кредити</i> <i>Зобов'язання</i>	Агресивність кредитної політики банку	Оптимально - 0,53-0,90; >0,90-низька кредитна стійкість; <0,53-загроза збитків
5. Коефіцієнт достатності капіталу, %	<i>Капітал</i> <i>(Зобов'язання + капітал)</i>	Співвідношення власних і залучених коштів	>10%
6. Співвідношення отриманих і виданих міжбанківських кредитів, частка од.	<i>Кредити видані</i> <i>Кредити отримані</i>	Характеризує тип кредитної політики, що проводиться банком на ринку міжбанківських запозичень	Якщо >1,4, то це загроза для кредитної і фінансової стійкості банку
7. Загальна валютна позиція, %	<i>Відкрита валютна позиція</i> <i>Капітал банку</i>	Характеризує валютну стійкість банку, наскільки капітал банку покриває можливі збитки у разі несприятливої зміни валютних курсів	<30-35%

Вихідні дані для розрахунку показників, що характеризують рівень захищеності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 роках, подано в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Вихідні дані для розрахунку показників, що характеризують рівень захищеності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відносна зміна в %, або абсолютна зміна	
				2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6
Вихідні дані, млн грн					
1. Високоліквідні активи (ГК в касі та на коррахунках в НБУ)	30159	25300	27360	-16,11	8,14

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	6	7
2. Поточні пасиви (короткострокові)	198703	224561	240872	13,01	7,26
3. Кредитний портфель	32615	38335	50140	17,54	39,52
4. Прострочені і безнадійні кредити	1350	1725	1562	27,78	-9,45
5. Величина резервів під кредитні операції	247	181	320	-26,72	76,79
6. Зобов'язання всього	206109	230056	246584	11,62	7,18
7. Капітал	(26348)	23619	31464	9,31	11,32
8. Міжбанківські кредити одержані	2667	234	195	-91,23	-16,67
9. Видані міжбанківські кредити	-	2903	-	-	-
10. Довга (+) відкрита валютна позиція	23154	30137	34025	30,16	12,90

Розрахунок показників, що характеризують рівень захищеності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., подано в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Коефіцієнти захищеності АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр.

Назва показника	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Порогове знач.	Відносна зміна в %, або абсолютна зміна	
					2017/2016	2018/2017
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнти захищеності						
1. Ліквідність (миттєва), % (ряд. 1 : ряд. 2)	15,10	11,30	11,40	>20%	-3,80	0,10
2. Коефіцієнт проблемних кредитів, % (ряд. 4 : ряд. 3)	4,13	4,50	3,50	<5%	0,37	-1,00
3. Коефіцієнт кредитних ризиків, частка од. (ряд. 4 : ряд. 5)	0,561	9,530	4,881	<1	15,99	-48,78

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5	6	7
4. Коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань (коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель), частка од. (ряд. 3 : ряд. 6)	0,158	0,167	0,203	0,53-0,90	5,69	21,56
5. Коефіцієнт достатності капіталу, % ((ряд. 7 / (ряд. 6+ряд. 7)) · 100%	-14,66	9,31	11,31	>10%	23,97	2,00
6. Співвідношення виданих і отриманих міжбанківських кредитів, частка од. (ряд. 9 : ряд. 8)	-	12,406	-	Якщо >1,4, то це загроза для кредитної і фінансової стійкості банку	-	-
7. Загальна валютна позиція, % (ряд.10 : ряд. 7)	-87,88	127,60	108,10	<30%	215,48	-19,50

Розраховані показники демонструють недостатній рівень захищеності банку, крім того, він ще й має тенденцію до зниження.

Для оцінки фінансово-економічної безпеки банку використовується комплексна методика з інтегральним значенням у 130 балів – максимум по 10 балів на кожний із наведених показників (6+7).

Рівень фінансово-економічної безпеки визначається за кількістю набраних балів.

Розподіл балів з урахуванням значення показника наведений у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Розподіл балів з урахуванням значення показника [49, с. 96]

Параметр показника	Кількість балів
Гірше за нижній поріг «сірої зони»	0
Гірше за норматив, але вище за нижній поріг «сірої зони»	5
Краще за норматив, але гірше за верхній поріг «сірої зони»	7,5
Краще за норматив і вище за верхню межу «сірої зони»	10

Для усунення недоліків методики, що пов'язані з жорсткою прив'язкою до нормативних значень показників і недостатнім ступенем врахування динаміки зміни показників, використовують так звану «сіру зону», що характеризує значення показника, при якому важко однозначно його оцінити. Тому доцільно використовувати як «сіру зону» інтервал $\pm 10\%$ від нормативного значення.

У табл. 3.8 наведено величини «сірих зон» для кожного із зазначених показників, які розраховані на основі нормативних значень.

Таблиця 3.8 – Величини «сірих зон» для кожного із запропонованих у методиці показників [49, с. 96]

Назва показника	Нормативна величина	«Сіра зона»
1	2	3
1. Рентабельність активів, %	1,5	1,35-1,65
2. Рівень процентної маржі (кредити – депозити), %	>5	4,5-5,5
3. Ефективність роботи банку, частка од.	Більше 1	0,9-1,1
4. Ефективність операцій з процентними коштами, частка од.	Більше 1	0,9-1,1
5. Ефективність комісійної діяльності, частка од.	Більше 1	0,9-1,1
6. Прибуток на одного співробітника, грн/чол.	11000	10000-12000
7. Ліквідність (миттєва), %	>20	18-22
8. Рівень проблемних кредитів, %	<5	4,5-5,5
9. Коефіцієнт кредитних ризиків, частка од.	<1	0,9-1,1
10. Коефіцієнт достатності капіталу, %	>10	9-11
11. Коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань, частка од.	Оптимально – 0,53-0,90; >0,90 – низька кредитна стійкість; <0,53 – загроза збитків	0,5-0,9

Продовження таблиці 3.8

1	2	3
12. Співвідношення отриманих і виданих міжбанківських кредитів, частка од.	Якщо >1,4, то це загроза для кредитної та фінансової стійкості банку	1,25-1,55
13. Загальна валютна позиція, %	<30	27-33

Для того, щоб врахувати динаміку показників, використовують додаткові бали. У випадку, якщо динаміка зміни показника позитивна, до поточної кількості балів за показником додається 1 бал. Якщо показник максимальний, бали не додаються. Якщо ж динаміка негативна, то відповідно віднімається один бал.

Оцінку рівня фінансової безпеки банку здійснюють за такою формулою [49, с. 97]:

$$\begin{aligned}
 S &= \sum MAX_i \cdot P_i + D_i, \\
 P_i &= 1,00; & K_i > Z_h; \\
 P_i &= 0,75; & K_i > t_i \text{ i } K_i < Z_h; \\
 P_i &= 0,50; & K_i < t_i \text{ i } K_i > Z_i; \\
 P_i &= 0,00; & K_i < Z_i,
 \end{aligned}
 \tag{3.1}$$

де S – загальна кількість балів;

MAX_i – кількість балів i -го показника;

t_i – нормативне значення i -го показника;

Z_h – верхня границя «сірої зони»;

Z_i – нижня границя «сірої зони»;

K_i – фактичне значення i -го показника;

D_i – премія/штраф у тенденції зміни i -го показника.

За результатами аналізу банк може отримати один з трьох типів оцінки рівня фінансової безпеки: критичний (менше 80 балів), недостатній (80-110 балів), достатній (110-130 балів). Критична оцінка означає серйозне

порушення рівня фінансової безпеки банку. Недостатня оцінка свідчить про наявність ряду проблем у діяльності банку, які в майбутньому можуть стати причиною виникнення кризи. Достатня оцінка відповідає задовільному рівню фінансової безпеки банку [49, с. 97].

Розрахунок інтегрального показника фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк» подано в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки АТ КБ «ПриватБанк» у 2016-2018 рр., балів

№	Назва показника	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
		Розрахована величина	Кіл-ть балів	Розрахована величина	Кіл-ть балів	Розрахована величина	Кіл-ть балів
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Рентабельність активів	-	0	0,230	0	5,560	10+1
2.	Рівень процентної маржі (чиста процентна маржа)	4,010	0	3,700	0-1	7,280	10+1
3.	Ефективність роботи банку	1,086	7,5	1,133	10+1	1,510	10+1
4.	Ефективність операцій з процентними коштами	1,133	10	1,333	10+1	2,196	10+1
5.	Ефективність комісійної діяльності	4,700	10	4,379	10-1	4,450	10+1
6.	Прибуток на одного співробітника	-	-	17614	10+1	55590	10+1
7.	Ліквідність (миттєва)	15,100	0	11,300	0-1	11,400	0+1
8.	Коефіцієнт проблемних кредитів	4,130	10	4,500	7,5-1	3,500	10+1
9.	Коефіцієнт кредитних ризиків	0,561	10	9,530	0-1	4,881	0+1
10.	Коефіцієнт співвідношення кредитів і зобов'язань	0,158	0	0,167	0	0,203	0
11.	Коефіцієнт достатності капіталу	-14,660	0	9,310	7,5+1	11,310	10+1
12.	Співвідношення отриманих і виданих міжбанківських кредитів	-	-	12,406	0	-	-

Продовження таблиці 3.9

1	2	3	4	5	6	7	8
13	Загальна валютна позиція, %	-0,870	0	1,276	10+1	1,081	10-1
14	Інтегральний показник фінансово-економічної безпеки (сума балів)	-	47,5	-	64,0	-	94,0

Дані табл. 3.9 свідчать про те, що у 2016-2017 роках Банк був у зоні критичної фінансово-економічної безпеки, а у 2018 році – недостатній, що потребує негайних дій від керівництва Банку щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки.

Використання інструментарію скоринг-методики для вимірювання рівня фінансово-економічної безпеки дозволяє банку не тільки виявляти зародження кризових ситуацій, але й визначати їх причини та знаходити важелі та методи нейтралізації криз.

Отже, фінансові регулятори безпеки і функціонування банківських технологій покликані забезпечити стійкість та ефективність роботи комерційних банків, сприяти проведенню ряду заходів по стабілізації і підвищенню безпеки банківської діяльності, які можна визначити наступним чином:

- мобілізація інтелектуального потенціалу керівництва і співробітників банку на пошук шляхів подолання фінансових труднощів;
- вироблення та реалізація стратегії контролю фінансово-економічних порушень, що забезпечує стійку платоспроможність і безпеку;
- усунення порушень законодавства, нормативів, бухгалтерських звітів, проведення аудиторських перевірок, ефективна робота відділів внутрішнього контролю та аудиту;
- зміцнення служби безпеки, здійснення спеціальних програм захисту банківських технологій.

Подібні заходи сприяють активізації взаємодії проблемних банків з НБУ за умови ведення ними «відкритої політики» і відсутності криміналізації і зловживань у керівництві банку.

Окрім фінансових регуляторів безпеки банківської діяльності велике значення повинне надаватися аналізу контрольного середовища банку, оскільки ефективний контроль є невід'ємною частиною безпеки. Політика керівництва в області контролю має чи не вирішальне значення для діяльності кредитних установ не лише тому, що вона є складовою її контрольного середовища, але й тому, що керівництво банку несе юридично обумовлену відповідальність перед власниками (акціонерами) і депозиторами (вкладниками), що надали для управління свої активи. Ризики, що виникають при проведенні фінансових операцій, призвели до необхідності застосування системи ефективного контролю. Керівництво комерційного банку має враховувати це при формуванні і впровадженні систем управлінського контролю, створенні відділу внутрішнього аудиту, під час розроблення внутрішніх нормативних документів, положень та інструкцій, а також в процесі підготовки та ухвалення рішень в рамках оперативної діяльності банківської установи [36, с. 51-52].

Наведені вище міркування показують важливість і необхідність проведення розумної політики в області контролю, належного відношення керівництва до систем внутрішнього контролю і чинників, що визначають це відношення (наявність у структурі комерційного банку відділу внутрішнього контролю тощо).

Головна мета банківського фінансового менеджменту – забезпечення фінансово-економічної безпеки і стійкості банку, що прямо і безпосередньо пов'язано з мистецтвом управління процесом формування і використання фінансових ресурсів банку.

Процес управління активами і пасивами націлений на залучення максимально допустимого обсягу ресурсів (як власних, так і позикових) і їх

розміщення в максимально прибуткові активи, що мають заданий рівень ліквідності і мають обмежений рівень ризику.

При цьому керівництво банку прагне максимізувати поточну вартість активів і оптимізувати кінцеві фінансові результати. Для цього воно повинне враховувати наступні грошові потоки, що впливають на підсумкову ефективність роботи банку:

- отримання процентних доходів за усіма видами наданих кредитів, а також дивідендів за акціями і дисконту за векселями;
- зміна ринкової вартості портфелів цінних паперів;
- виплата відсотків по залученим ресурсам усіх видів;
- чистий приплив (відтік) нових ресурсів (власних і залучених);
- зміна вартості активів, викликана необхідністю позапланової їх реалізації для виконання поточних зобов'язань або переказу грошових коштів в інші види вкладень.

Невід'ємною складовою комплексу заходів по забезпеченню безпеки банківської діяльності є система страхування депозитів, яка забезпечує захист депозитів від ризику втрати вкладених коштів або мінімізацію цього ризику у разі банкрутства комерційних банків.

У підходах до створюваних систем страхування депозитів можна виділити: державну систему, яка припускає, що засновниками виступають органи державного управління і регулювання, це надає їй високий статус і дозволяє функціонувати як прибутковій організації, гарантує надійність контролю поточної діяльності; приватну систему, яка засновується приватними комерційними структурами. Це потенційно найбільш вигідне вкладення власних коштів. Але тут можливі протиріччя між інтересами прибутковості і виконанням створеною структурою основних завдань; змішану систему, статутний капітал якої формується як органами державного управління, так і приватними структурами, що сприяє розширенню можливостей по формуванню власних засобів [36, с. 51-53].

З урахуванням аналізу різних видів систем депозитного страхування та інститутів страхування можна констатувати, що її основними характеристиками стосовно України могли б стати [9, с. 15]:

- обов'язковість і обмеженість, активна державна підтримка, можливість відкриття спеціальної кредитної лінії НБУ або Міністерства фінансів України для забезпечення гарантій її ліквідності;

- встановлення єдиних рівнів ставок обов'язкових платежів для основної маси комерційних банків з можливістю їх диверсифікації для ризикованіших кредитних установ, одночасно система депозитного страхування може бути доповнена різними добровільними формами страхування депозитів, передусім на регіональному рівні, незалежними страховими організаціями, що діють без державної підтримки на комерційних началах, розподіл умов гарантування на кошти, розміщені на рахунках фізичних та юридичних осіб, без їх розділення, гарантування вкладів тільки фізичних осіб може розглядатися як тимчасовий захід з подальшим розширенням видів вкладів і категорій учасників.

В основі забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської діяльності лежить фінансова складова як комплекс заходів по досягненню максимально можливої платоспроможності і стійкості комерційного банку, ліквідності його балансу, ефективної структури капіталу і найбільш прибуткових напрямів його вкладень, що досягається шляхом чіткого стратегічного і тактичного планування, аналізу і відвертання загроз фінансового характеру. Метою фінансової складової є збільшення маси отриманого прибутку, прискорення оборотності капіталу, зростання курсової вартості цінних паперів комерційного банку. Дійсно, в стійкому, ефективно працюючому банку є достатні кошти для вирішення завдань по захисту інформації, охороні співробітників банку, залученню в усі структури висококваліфікованих фахівців.

Висновки до розділу 3

В умовах діяльності досліджуваного банку рекомендуємо використати такі методи аналізу та оцінки фінансово-економічної безпеки банку, як якісні та кількісні. Якісні методи базуються на використанні експертних оцінок при визначенні певних параметрів. Кількісні методи передбачають розрахунок конкретних показників із подальшою оцінкою і тлумаченням отриманих значень.

Оскільки фінансово-економічна безпека банку визначається рівнем його захищеності та ступенем ефективності діяльності, основою побудови методики кількісної оцінки фінансово-економічної безпеки банку є дві групи показників: – показники, які характеризують ефективність діяльності банку; – показники, які характеризують рівень його захищеності та здатність протистояти кризовим явищам.

Наведено розрахунок коефіцієнтів ефективності діяльності банку та показників, що характеризують рівень захищеності банку. Для кількісної методики оцінки фінансово-економічної безпеки банку було використовано комплексну методику з інтегральним значенням у 130 балів – максимум по 10 балів за кожний із запропонованих показників. Рівень фінансово-економічної безпеки визначається за кількістю набраних балів.

Використання інструментарію скоринг-методики для вимірювання рівня фінансово-економічної безпеки дозволяє банку не тільки виявляти зародження кризових ситуацій, але й визначати їх причини та знаходити важелі та методи нейтралізації криз.

Розрахований інтегральний показник фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк» становив у 2016 році 47,50 балів, у 2017 році – 64,00 бали, що відповідає рівню критичної фінансово-економічної безпеки, а у 2018 році – показник становив 94,00 бали, що відповідає недостатньому рівню фінансово-економічної безпеки. Це свідчить про наявність ряду проблем у діяльності банку.

Фінансові регулятори безпеки і функціонування банківських технологій покликані забезпечити стійкість та ефективність роботи комерційних банків, сприяти проведенню ряду заходів по стабілізації і підвищенню безпеки банківської діяльності, які можна визначити наступним чином:

- мобілізація інтелектуального потенціалу керівництва і співробітників банку на пошук шляхів подолання фінансових труднощів;
- вироблення і реалізація стратегії контролю фінансово-економічних порушень, що забезпечує стійку платоспроможність і безпеку;
- усунення порушень законодавства, нормативів, бухгалтерських звітів, проведення аудиторських перевірок, ефективна робота відділів внутрішнього контролю та аудиту;
- зміцнення служби безпеки, здійснення спеціальних програм захисту банківських технологій.

Невід’ємною складовою комплексу заходів по забезпеченню фінансово-економічної безпеки банківської діяльності є система страхування депозитів, яка забезпечує захист депозитів від ризику втрати вкладених коштів або мінімізацію цього ризику у разі банкрутства комерційного банку. З метою побудови ефективної системи гарантування коштів клієнтів в комерційних банках України, доцільно розповсюдити такі умови на кошти, розміщені на рахунках фізичних і юридичних осіб без їх диференціації. Крім того, для забезпечення гарантій ліквідності системи потрібна активна державна підтримка.

ВИСНОВКИ

На підставі вищенаведеного можна зробити наступні висновки.

Основною та важливою складовою забезпечення безпеки фінансової системи держави є забезпечення фінансово-економічної безпеки банків.

Фінансово-економічна безпека банку – це такий стан банківської установи, що характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення свого стійкого розвитку та досягнення поставлених цілей.

Банку для забезпечення своєї безпеки необхідно створення відповідних умов. Для комерційних банків особливо значущими є такі умови ефективної та безпечної діяльності, як забезпечення зворотності кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності, зниження банківських ризиків, гарантування депозитів. Також таке забезпечення має базуватись на певних заходах захисту банківської діяльності, протидії загрозам. Понад це, небезпечність та різнобічний характер цих загроз потребують системного та наукового підходу до вирішення питань безпеки діяльності банків.

Основою підсистеми фінансових важелів і методів, яка надає банку необхідний інструментарій для недопущення розвитку кризових ситуацій, а також забезпечення ефективної його діяльності, є діагностика (аналіз) фінансово-економічної безпеки банку. Саме від її ефективності залежить результативність системи. Ця підсистема повинна виконувати такі функції: прогнозування кризи; оцінка вірогідності появи кризи в перспективі; визначення масштабів кризи, а також причин, що її викликали. Підсистема повинна також оцінювати ефективність діяльності банку в цілому та визначати можливі зони неефективної роботи.

Діагностику фінансово-економічної безпеки банку здійснюють з використанням методів кількісного і якісного аналізу, що надає можливість

аналітику отримати повну картину фінансового стану банку й оцінити реальний ступінь загрози його фінансово-економічній безпеці.

Важливість фінансового аналізу пояснюється тим, що дані аналізу використовуються як база для інших інструментів фінансового менеджменту банку.

АТ КБ «ПриватБанк» – найбільший український банк і лідер роздрібно-банківського ринку України.

Виконано аналіз динаміки та структури активу та пасиву банку у 2016-2018 рр. У загальному обсязі ресурсів, якими володіє Банк, переважають зобов'язання банку. В структурі зобов'язань банку на протязі аналізованого періоду значну частку складають кошти клієнтів, що відповідає характерному для банку типу депозитної політики. Так, їх частка у 2018 році складала 93,70%. При цьому заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями займала незначну частку в структурі зобов'язань банку (0,08% у 2018 році). Заборгованість перед НБУ займала другу позицію в структурі зобов'язань банку, однак, частка її зменшувалася на протязі 2016-2018 рр. з 8,70% у 2016 році до 3,98% у 2018 році.

На протязі аналізованого періоду найбільш значущою статтею була стаття «Інвестиційні цінні папери», яка у 2018 році склала 64,77% і збільшилася у порівнянні з 2016 роком на 28,93%.

За аналізований період скоротилася частка статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» з 16,78% до 9,84%, що негативно характеризує діяльність Банку щодо реалізації політики підтримання ліквідності балансу.

Зазначимо, що у 2016 році Банк мав збитки на суму 176238,00 млн грн. Тоді як вже у 2017 році Банк отримав прибуток у розмірі 378,00 млн грн, збільшив величину чистого прибутку у 2018 році на 32,9%. Загальні доходи банку збільшилися у 2018 р. на 13,3%. Це говорить про збільшення масштабів діяльності банку на ринку фінансових послуг та розширення видів банківських продуктів.

В структурі доходів найбільшу частку займали процентні доходи

(59,37% у 2018 році).

Оцінка фінансового стану Банку показала, що у 2016 році Банк працював нерентабельно, а у 2017-2018 роках – прибутково, що говорить про ефективну діяльність у сфері управління Банком за цей період.

У 2016-2018 роках банк дотримувався нормативних вимог НБУ щодо поточної і короткострокової ліквідності та забезпечував активами свою здатність погашати вимоги перед кредиторами по господарській діяльності та акціонерами.

Виконано оцінку показників фінансового стану банку. У 2016-2018 рр. у Банка була тенденція до уповільнення ділової активності, що пов'язано з багатьма факторами, такими, наприклад, як, загальна ситуація на банківському ринку України, політична та економічна нестабільність, але в той же час АТ КБ «ПриватБанк» робить все можливе для зменшення загроз свого існування та покращення свого стану. Так, фінансова стійкість банку у цілому забезпечена його капіталом і він може захищати банк від ймовірних ризикованих втрат.

Таким чином, протягом аналізованого періоду показники ділової активності, ліквідності та достатності капіталу мають задовільні значення, однак, за деякими показниками не досягнуті значення, що відповідають нормативам.

В умовах діяльності досліджуваного банку рекомендуємо використати такі методи аналізу та оцінки фінансово-економічної безпеки банку, як якісні та кількісні. Якісні методи базуються на використанні експертних оцінок при визначенні певних параметрів. Кількісні методи передбачають розрахунок конкретних показників із подальшою оцінкою і тлумаченням отриманих значень.

Оскільки фінансово-економічна безпека банку визначається рівнем його захищеності та ступенем ефективності діяльності, основою побудови методики кількісної оцінки фінансово-економічної безпеки банку є дві групи показників: – показники, які характеризують ефективність діяльності банку;

– показники, які характеризують рівень його захищеності та здатність протистояти кризовим явищам.

Наведено розрахунок коефіцієнтів ефективності діяльності банку та показників, що характеризують рівень захищеності банку. Для кількісної методики оцінки фінансово-економічної безпеки банку було використовано комплексну методику (скоринг-методику) з інтегральним значенням у 130 балів – максимум по 10 балів за кожний із запропонованих показників. Рівень фінансово-економічної безпеки визначається за кількістю набраних балів.

Розрахований інтегральний показник фінансово-економічної безпеки АТ КБ «ПриватБанк» становив у 2016 році 47,50 балів, у 2017 році – 64,00 бали, що відповідає рівню критичної фінансово-економічної безпеки, а у 2018 році – показник становив 94,00 бали, що відповідає недостатньому рівню фінансово-економічної безпеки. Це свідчить про наявність ряду проблем у діяльності банку.

Використання інструментарію скоринг-методики для вимірювання рівня фінансово-економічної безпеки дозволяє банку не тільки виявляти зародження кризових ситуацій, але й визначати їх причини та знаходити важелі та методи нейтралізації криз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 06.01.2003 р. №436-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III (2121-14). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. №15-6. Ст. 30 (із змінами).
3. Про Національний банк України : Закон України від 19.10.2019 р., №679-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 29. Ст. 238.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 28.11.2019 р. №435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
5. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року № 368. URL : https://earch.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6032.html (дата звернення : 01.12.2019).
6. Адаменко С.І. Характеристика та класифікація загроз у банківській системі України. *Стратегічна панорама*. 2004. № 4. С. 48-52.
7. Александрова М.М., Виговська Н.Г. та ін. Розвиток фінансів в умовах відкритої економіки : монографія / За ред. проф. О.М. Петрука. Житомир, 2012. 416 с.
8. Арбузов С.Г., Колобов Ю.В., Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківська енциклопедія. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.
9. Барановський О.І. Банківська безпека : проблема виміру. *Економіка і прогнозування (укр.)*. 2008. № 1. С. 7-26.
10. Барановський О. Безпека банківської сфери. *Вісник НБУ*. 2014.

С. 20-27.

11. Барановський О.І. Основи фінансової безпеки. *Финансовые услуги*. 2008. № 1. С. 16-19.

12. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 759 с.

13. Bilomistna I.I., Bilomistnyi O.M., Kovalchuk A.V. The essence of the structure of the financial security mechanism of enterprise. *Інноваційна економіка*. 2013. № 11. С. 51–56.

14. Болгар Т.М. Менеджмент ризиків і ресурсів як складова забезпечення фінансової безпеки банківських установ. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. Львів, 2007. Вип. 27. С. 37-41.

15. Бринь Ю.М. Економічна безпека банків. URL : www.rusnauka.com/9.../1_83707.doc.htm (дата звернення : 01.12.2019).

16. Varenuk V.A. Characteristic of threats to the economic security of the banking activity. *Cutting-edge science: Materials of the XI International scientific and practical conference*. 2015. April 30. May 7. Pp. 34-36.

17. Varenuk V., Samura Yu. Threats to the economic security of the banking activity and the means of its protection. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 5-6. С. 86-89.

18. Васильчак С.В., Моцьо Р.Ю. Економічна безпека банків та методи її забезпечення. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України*. 2009. № 19. С. 287-293.

19. Васильченко З., Васильченко І. Моделювання інтегрального показника економічної безпеки банку. *Банківська справа*. 2006. № 5-6. С.44-56.

20. Вовк В.Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 200-204.

21. Вовченко Р. Проблеми формування системи фінансової безпеки банківського сектору економіки України. Теоретичні та прикладні аспекти

аналізу фінансових систем: Збірник тез XIII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів, 26-27 березня 2013 року. Львів : ЛІБС УБС НБУ, 2013. С. 210-212.

22. Герасименко С.С, Головач А.В., Єріна А.М. Статистика : підручник / За наук. ред. д-ра екон. наук С.С. Герасименка. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2000. 467 с.

23. Герасимович А.М., Алексеєнко М.Д., Парасій-Вергуненко І.М. та ін. Аналіз банківської діяльності : підручник / За ред. А.М. Герасимовича. Київ : КНЕУ, 2004. 599 с.

24. Гриценко В.Г. Економічна безпека банківської системи України. *Вісник Національного банку України*. 2009. № 4. С. 27-28.

25. Димченко В.В. Вплив кредитної політики банку на його фінансово-економічну безпеку. *Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник*. № 100. С. 241-247.

26. Дмитров С.О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. *Фінансовий простір*. 2012. № 2 (6). С. 11-15.

27. Єпіфанов А.О., Пластун О.Л., Домбровський В.С. та ін. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / За заг. редакцією док-ра екон. наук., проф. А.О. Єпіфанова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 295 с.

28. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 309 с.

29. Зубок М.І., Ніколаєв Л.В. Безпека банківської діяльності: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ : КНЕУ. 2003. 154 с.

30. Ілляш М.М. Безпека банку. У кн. : Енциклопедія банківської справи України. Київ : Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.

31. Кельдер Т.Л., Худолєй Л.В. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи. *Держава та регіони*.

Серія: Економіка та підприємництво. 2012. № 2. С. 181-185.

32. Кількість банків в Україні. *Мінфін.* URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2018/> (дата звернення : 01.12.2019).

33. Кириченко О.О., Мелесик О.О. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи. *Актуальні проблеми економіки.* 2009. № 8. С. 223-232.

34. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2004. 638 с.

35. Корнилова Е.В., Кучеренко М.В. Финансовая безопасность банковской деятельности в Украине. URL : http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2009/Economics/54684.doc.htm. (дата звернення : 01.12.2019).

36. Котковський В.С., Орлов В.В. Чинники забезпечення фінансової складової безпеки банківської діяльності *Економічна безпека Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2012. № 38, С. 50-54.

37. Кравчук Н. Фінансова система держави : теоретична концептуалізація та проблеми структурування. *Світ фінансів.* 2002. Випуск 3 (8). С. 80-94.

38. Крупка І.М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки. *Бізнес-інформ.* 2012. № 6. С. 168-175.

39. Лаврова Ю.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник економіки і промисловості.* 2010. № 29. С. 127-130.

40. Математическая энциклопедия / Гл. ред. И.М. Виноградов. Т. 2. Москва : Советская энциклопедия, 1979. 467 с.

41. Medvedieva I., Pogosova M. Information and methodical support of the bank financial security evaluation. *Економіка розвитку.* 2013. № 4 (68). С. 76-80.

42. Мельник С.І. Оцінка економічної безпеки банку в сучасних умовах. URL : [http : //www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics.doc.htm](http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics.doc.htm) (дата звернення : 01.12.2019).

43. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Моделі аналізу економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 10 (112). С 64-73.

44. Onyshchenko V.O., Khudolii Y.S., Chervjak A.V. Peculiarities of ensuring economic bank security in terms of financial instability. *Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики*. 2016. Vol. 1(20). URL : <file:///C:/Users/pc/Downloads/72893-152896-1-PB.pdf> (дата звернення : 01.12.2019).

45. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL : <https://privatbank.ua/about/management/corp>. (дата звернення : 01.12.2019).

46. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2003. 347 с.

47. Побережный С.Н. Модели и методы обеспечения банковской безопасности : монография. Сумы : ГВУЗ «УАБД НБУ», 2010. 239 с.

48. Побережный С.Н. Оценка финансово-экономической эффективности подразделений банковской безопасности : дис. канд. экон. наук : 08.04.01. Сумы : Украинская академия банковского дела Национального банка Украины, 2006. 193 с.

49. Побережный С.М., Пластун О.Л., Болгар Т.М. Фінансова безпека банківської діяльності : навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни «Безпека банків». Сумы : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 112 с.

50. Ревак І.О., Керницька М.І. Формування системи економічної безпеки у банківській сфері. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 1. С. 102-110.

51. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк». Київ. 2018. 129 с. URL : <http://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення : 01.12.2019).

52. Родченко С.С. Дефініції фінансово-економічної безпеки банку.

Економічний аналіз. Тернопіль, 2018. Том 28. № 4. С. 155-166.

53. Семенюк Л.О., Іващенко О.В. Сутність фінансової безпеки банку. Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління соціально-економічним розвитком регіонів та держави». Запоріжжя : Видавництво ЗНУ, 2019. С. 282-283.

54. Ситник Н.С., Васьків І.М. Фінансова безпека банків як один зі складників фінансової безпеки держави. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. С. 129-132.

55. Словник фінансово-правових термінів / За заг. ред. д.ю.н., проф. Л.К. Воронової. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Алерта, 2011. 558 с.

56. Соловійов В.І. Сучасний стан банківської безпеки України. *Науковий вісник : фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 4. С. 79-82.

57. Стрельбицька Л.М., Стрельбицький М.П., Гіжевський В.К. Банківське безпекознавство : навч. посібн. / За ред. М.П. Стрельбицького. Київ : Вид-во «Кондор», 2007. 602 с.

58. Стрельбицька Л.М., Стрельбицький М.П. Основи безпеки банківської системи України та банківської діяльності : монографія / За ред. М.П. Стрельбицького. Київ : Кондор, 2004. 600 с.

59. Тарасенко І.О., Москаленко А.А. Проблеми фінансово-економічної безпеки банківських установ в сучасних умовах. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: «Економіка і вища освіта»*. 2014. № 6 (81). С. 15-22.

60. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України (укр.)*. 2007. № 11. С. 118-124.

61. Шевцова О.Й. Сучасні аспекти банківської безпеки. *Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. пр.* Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2008. Вип. 209. Т. 2. С. 546-554.

62. Щербатих Д.В., Шпильовий Б.В. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ. *Вісник Черкаського університету. Серія економічна*. 2016. № 1. С. 141-148.

ДОДАТОК А

Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2016-2018 рр.

Таблиця А.1 – Звіт про фінансовий стан (баланс) АТ КБ «ПриватБанк»,

млн грн

Назва статті	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2	3	4
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	30159	25300	27360
Заборгованість банків	-	2903	-
Кредити та аванси клієнтам	32616	38335	50140
Інвестиційні цінні папери (за амортизаційною вартістю)	64409	126676	180081
Вбудовані похідні фінансові активи	27044	34336	-
Передоплата з поточного податку на прибуток	181	184	184
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію	246	30	30
Інвестиційна нерухомість	691	3648	3340
Приміщення, вдосконалення орендованого майна, обладнання та нематеріальні активи	3409	3326	3793
Інші фінансові активи	2639	2940	2743
Інші активи	9585	8815	8899
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	8782	7069	1361
Активи, утримувані для продажу	-	117	117
Усього активів	179761	253675	278048
Зобов'язання			
Заборгованість перед НБУ	18047	12394	9817
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями	2667	234	195
Кошти клієнтів	180656	212167	231055
Випущені боргові цінні папери	2	2	2
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	138	150	136
Інші фінансові зобов'язання	1932	1688	2247
Резерви та нефінансові зобов'язання	2545	3292	3132
Субординований борг	122	129	-
Усього зобов'язань	206109	230056	246584
Власний капітал			
Акціонерний капітал	50695	206060	206060
Емісійний доход	23	23	23
Внески у капітал, отримані за випущені, але за незарєстровані нові акції	111591	-	-
Резерв переоцінки приміщень	805	769	687

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	521	(479)	(3303)
Результат від операцій з акціонером	9934	12174	12174
Загальні резерви та інші фонди	1619	6211	6211
Накопичений дефіцит	(201536)	(201139)	(190388)
Всього капіталу	(26348)	23619	31464
Усього зобов'язань та власного капіталу	179761	253675	278048

Таблиця А.2 – Звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

АТ КБ «ПриватБанк», млн грн

Назва статті	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	2	3	4
Процентні доходи	33255	24485	30754
Процентні витрати	(29364)	(18374)	(14002)
Чистий процентний дохід	3891	6111	16752
Відрахування до резерву на зменшення корисності	(154617)	(7379)	(6089)
Чисті процентні доходи після вирахування до резерву на зменшення корисності	(150726)	(1268)	10663
Доходи за виплатами та комісійними	10365	13211	19590
Витрати за виплатами та комісійними	(2205)	(3017)	(4402)
Прибутки мінус збитки від вбудованих похідних фінансових інструментів	(23955)	3491	-
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів	(206)	1084	1983
Прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти	(4266)	(2501)	1145
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1981	-	3
Збитки мінус прибутки від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	-	-	(3085)
Зменшення корисності нематеріальних активів	-	(1)	-
Зменшення корисності майна, що перейшло во власність банку як заставодержателя	-	(71)	(13)
Зменшення корисності інвестицій в асоційовану компанію	-	(99)	-
Адміністративні та інші операційні витрати	(9906)	(12194)	(13988)
Інші доходи	2104	1530	1457
Інші витрати	-	(15)	(11)
Прибуток (збиток) до оподаткування	(176814)	397	12789
Доходи/(витрати) з податку на прибуток	576	(19)	9
Чистий прибуток (збиток) за рік	(176238)	378	12798
Інші сукупні витрати	(611)	(1016)	(1874)
Всього сукупних доходів/(витрат) за рік	(176849)	(638)	10924
Базисний та скоригований дохід на акцію щодо прибутку, який належить акціонеру Банку (у гривнях на акцію)	(2230,86)	0,90	17,39